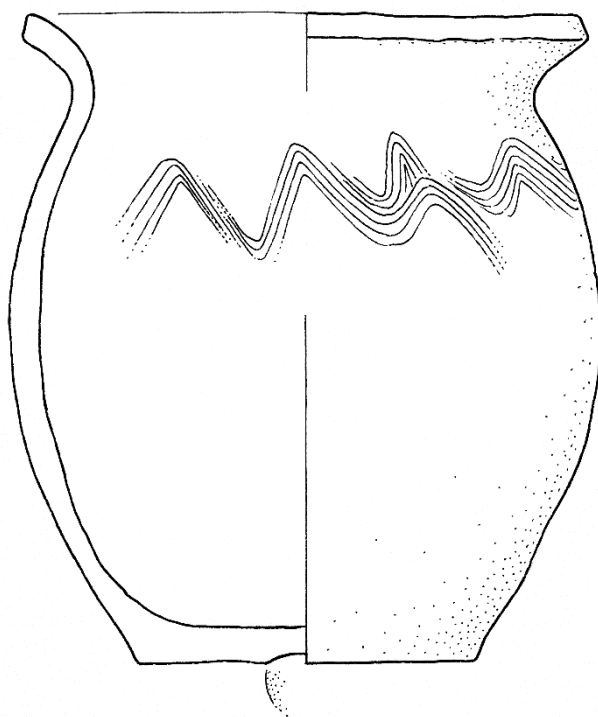

PREDHODNE ARHEOLOŠKE RAZISKAVE

—

**ARHEOLOŠKI TESTNI IZKOP ZA
POZIDAVO OBMOČJA MLINO
KONČNO POROČILO**

Marija Ogrin, Jernej Rihter

Bohinjska Bistrica, Ljubljana maj 2026

KAZALO

1 PODATKI O RAZISKAVI	3
IZVLEČEK S KLJUČNIMI BESEDAMI.....	4
2 UVOD	5
2.1 OPIS MOTIVOV IN CILJEV RAZISKAVE	5
2.2 POTEK RAZISKAVE, ORGANIZACIJA DELA, SESTAVA RAZISKOVALNE SKUPINE TER SODELUJOČE INSTITUCIJE IN POSAMEZNIKI	6
2.3 UPORABLJENI POSTOPKI IN TEHNIČNI PODATKI	7
3 POVZETEK DELOVNEGA DNEVNIKA O POTEKU IN OKOLIŠČINAH DEL	8
4 REZULTATI ARHEOLŠKE RAZISKAVE	9
4.1 OPIS OBMOČJA RAZISKAVE.....	9
4.2 OPIS IN PREGLEDNI NAČRT RAZISKAVE.....	14
4.3 TERENSKI IZVID, SEZNAM IN OPIS OPAZOVALNIH ENOT	15
4.4 SEZNAM IN OPIS STRATIGRAFSKIH ENOT.....	29
4.5 GRAFIČNI PRIKAZ MEDSEBOJNIH ODNOSOV STRATIGRAFSKIH ENOT.....	31
4.6 STRATIGRAFIJA, FAZE NAJDIŠČA IN INTEPRETACIJA OPAZOVALNIH ARHEOLŠKIH ENOT	31
5 SPECIALISTIČNA POROČILA	40
6 RAZLAGA OZIROMA INTERPRETACIJA NAJDIŠČA	46
7 POROČILO O UREDITVI OBMOČJA RAZISKAVE PO KONČANI RAZISKAVI	49
8 POROČILO O PRIMARNI ZAŠČITI IN KONSERVACIJI NAJDB	49
9 PODATKI O ARHIVU NAJDIŠČA	50
10 SEZNAM UPORABLJENIH VIROV – LITERATURA	52
11 TABLE	57
12 PRILOGE	58
13 KONSERVATORSKI ZAPISNIK	66
14 ZAPISNIK KOMISIJE ZA POTERENSKO OBDELAVO ARHIVA NAJDIŠČA	70
15 RECENZIJA	73

1 PODATKI O RAZISKAVI

- Ime projekta: Pozidava območja Mlino
- Številka kulturnovarstvenega soglasja za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline: 62240-263/2023-3340-3, z dne 22. 6. 2023
- Koda raziskave: 23-0251
- Številka kulturnovarstvenih pogojev Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS): 35101-0162/2023-15
- EID – enotna identifikacija dediščine in ime: EID 1-00024, Bled - Blejski grad; EID 1-00906, Bled - Vila Epos; EID 1-05287, Bled - Blejski otok; EID 1-13232, Bled - Ambient Bleda; EID 1-13268, Bled - Vaško jedro Mlino
- Naselje: BLED
- Občina: BLED
- Katastrske reference: 910/21, 935/19, 935/20, k. o. 2191 ŽELEČE
- Kartografske reference:
- Ime najdišča: Mlino
- Vrsta najdišča glede na raziskavo: Grobišče
- Okvirna datacija najdišča glede na raziskavo: zgodnji srednji vek
- Rezultat arheološke raziskave: 1 - arheološko pozitivno
- Razlog za izvedbo raziskave: Predhodne arheološke raziskave
- Opis razlogov za izvedbo raziskave: izvedba posega novogradnje "pozidava območja Mlino"
- Raziskovalni postopek: Arheološki testni izkop
- Okolje raziskave: kopensko
- Izvajalec arheološke raziskave: ArheoAlpe, Grajska ulica 33, 4264 BOHINJSKA BISTRICA
- Odgovorna oseba izvajalca: Marija Ogrin
- Vodja raziskave: Marija Ogrin - univ. dipl. arheol. - doktorica arheologije
- Namestnik vodje: Ines Klokočovnik - univ. dipl. arheol.
- Strokovni sodelavci: /
- Vir financiranja: Sredstva naročnika raziskave
- Nadzornik raziskave: Judita Lux - univ. dipl. arheol. - magistra arheologije; Mateja Ravnik - univ. dipl. arheol.
- Pristojna OE ZVKDS: ZVKDS OE Kranj, Tomšičeva ulica 7, 4000 KRANJ
- Datum začetka terenskih del: 21. 7. 2023
- Datum konca terenskih del: 9. 8. 2023
- Mesto začasne hrambe arhiva raziskave: – Triglavska cesta 8, 4264 Bohinjska Bistrica
- Mesto trajne hrambe arhiva raziskave: Gorenjski muzej Kranj, Tomšičeva ulica 42, 4000 KRANJ
- Način ureditve lokacije ali območja raziskave po končani raziskavi: Po končani raziskavi so bile testene sonde zasute in vzpostavljeno prvotno stanje.
- Ogroženost: Da
- Opis razlogov stanja ogroženosti: Gradnja

IZVLEČEK

Na Mlinem, zahodno od vaškega jedra, je na nepozidanem travniku predvidena gradnja objektov. Pozidava obsega parc. št. 910/21, 935/19 in 935/20, k. o. Želeče. Za načrtovano novogradnjo so bili izdani kulturnovarstveni pogoji št. 35101-0162/2023-15, ki so predpisovali izvedbo predhodnih arheoloških raziskav v obliki arheološkega testnega izkopa. Raziskave je izvedla ekipa podjetja ArheoAlpe.

Z arheološkimi raziskavami je bilo raziskanih 13 strojno in delno ročno izkopanih testnih sond do geološke osnove. Rezultati raziskav kažejo na večfazno uporabo prostora: zgodnji sredni vek in novi vek.

Novoveško fazo uporabe prostora predstavljajo posamezne novoveške najdbe, kot so odlomki keramike in gradbeni material. Odkrite so bile v zgornjih plasteh testnih sond. Takšne najdbe kažejo na uporabo prostora, verjetno povezano z obdelavo zemljišča, odlaganju smeti ali drugimi posegi v površinske plasti.

Zgodnjesrednjeveško fazo najdišča predstavlja odkrit skeletni grob 1/2023 z grobnimi pridatki. Grob je bil vkopan v sivo peščeno plast v smeri vzhod–zahod, z glavo na zahodni strani. Lega skeleta je bila iztegnjena na hrbtu s pridatki: keramičen lonček, železen nož in kosti kokoši. Na podlagi najdenega lončka in noža grob datiramo v 8. in 9. stoletje.

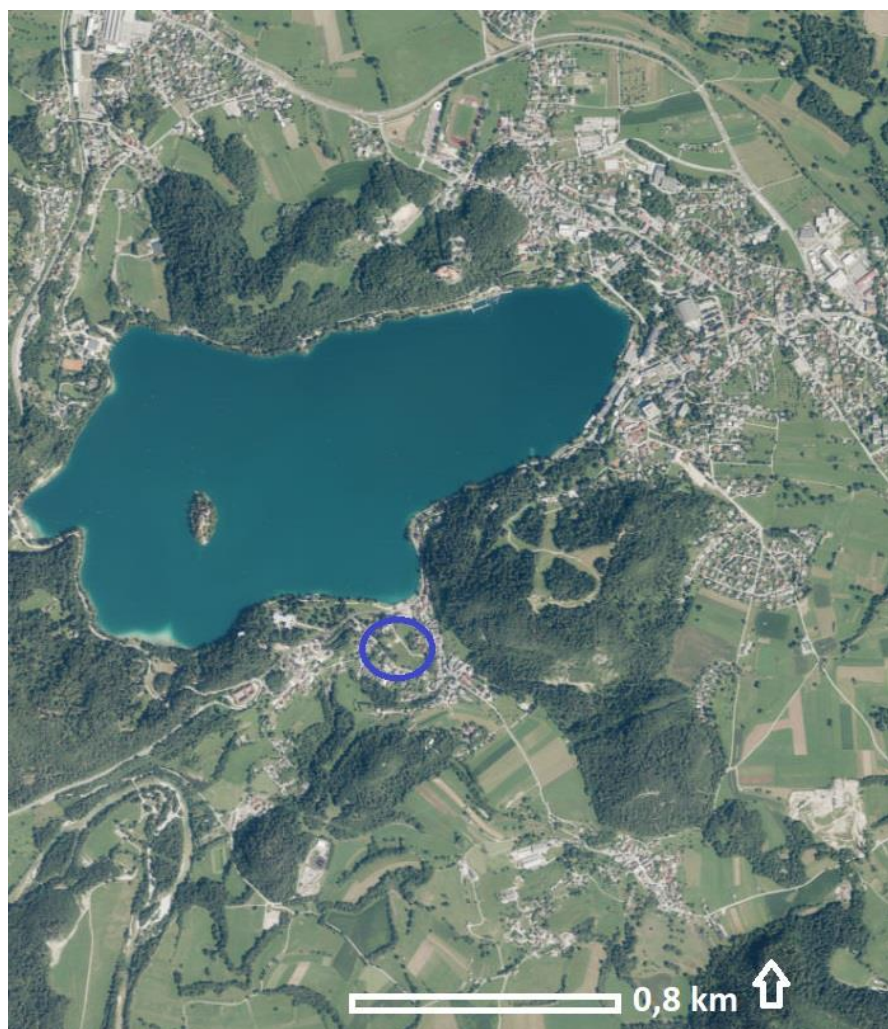
Raziskani grob dopolnjuje poznavanje zgodnjesrednjeveške podobe grobišč v mikroregiji Bleda. Na podlagi rezultatov raziskave lahko sklepamo, da grob predstavlja del še neodkrita grobišča na območju Mlina.

Ključne besede: Bled, Mlino, arheološki testni izkop, zgodnji srednji vek, grob

2 UVOD

2.1 OPIS MOTIVOV IN CILJEV RAZISKAVE

Na območju Mlina je predvidena gradnja več objektov (pr. 1, sl. 2.1). Objekti in celotna pozidava se načrtuje na travniku, zahodno od vaškega jedra Mlino, na parcelnih številkah 910/21, 935/19, 935/20¹ k. o. Želeče. Novogradnja pomeni poseg v spomenik (EID 1-00906) Bled – Vila Epos, vplivno območje (EID 1-00024) Bled – Blejski grad, (EID 1-05287) Bled – Blejski otok ter registrirano nepremično kulturno dediščino (EID 1-13268) Bled – Vaško jedro Mlino in (EID 1-13232) Bled – Ambient Bleda. Zato je pristojna konservatorica mag. Judita Lux, ZVKDS OE Kranj, izdala kulturnovarstvene pogoje št. 35101-0162/2023-15 z dne 12. 5. 2023, za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav – arheološkega testnega izkopa. Izkop je bil predviden s 7 do 9 strojno izkopanimi testnimi sondami v velikosti približno 14 × 2 m, umeščenimi na lokacije objektov A, B, C, D, E in G. Skupna površina testnih izkopov naj ne bi presegla 400 m². Cilj predhodnih arheoloških raziskav je bil ugotoviti, ali so na območju pozidave v zemeljskih plasteh morebitne arheološke ostaline.

Slika 2.1: Območje predhodnih arheoloških raziskav na Mlinem (vir: <https://gisportal.gov.si/>)

¹ Parcelne številke leta 2023.

2.2 POTEK RAZISKAVE, ORGANIZACIJA DELA, SESTAVA RAZISKOVALNE SKUPINE TER SODELUJOČE INSTITUCIJE IN POSAMEZNIKI

Investitor je za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav izbralo usposobljenega izvajalca ArheoAlpe, zavod za kulturo, izobraževanje in turizem Bohinj. Na podlagi vloge je Ministrstvo za kulturo izdalo kulturnovarstveno soglasje za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline št. 62240-263/2023-3340-3 z dne 22. 6. 2023. O začetku del so bili pristojni obveščeni prek sistema e-arheologije.

Slika 2.2: Mlino – pogled na območje pozidave pred raziskavo

Raziskave je opravila ekipa zavoda ArheoAlpe, zavod za kulturo, izobraževanje in turizem Bohinj pod vodstvo Marje Ogrin univ. dipl. arheol. Antropološko analizo skeleta v grobu 1/2023 je opravila fizična antropologinja dr. Petra Leben Seljak iz podjetja Avgusta, d. o. o.; geodetske izmere je izvedel Andrej Rožič iz podjetja Zenit, geodetske storitve, Drago Štern, s. p. Strojne izkope testnih sond in zasutje je opravil Poklukar, s. p.

V sklopu naslednjih raziskav so bile na tem območju izvedene še geološke raziskave, ki jih je naredil doc. dr. Branko Mušič, univ. dipl. geol. in dr. Barbara Horn, univ. dipl. inž. Geol. iz podjetja Gearh d.o.o.

Predhodne terenske arheološke raziskave so potekale v oblačnem in sončnem vremenu, in sicer od 21.7. 2023 do 9. 8. 2023.

Poterensko obdelavo gradiva izris groba in najdb je opravila Nataša Grum. Poterensko fotografiranje gradiva (Drago Valoh), izris (Tamara Korošec) in tipokronološka opredelitev zgodnj srednjeveških najdb (dr. Jernej Rihter), je bilo opravljeno na Inštitutu za arheologijo, ZRC SAZU, v okviru programa "P6-0064 Arheološke raziskave" ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije ter v okviru projekta "Religiopolitics - the Imperium Christianum and its Commoners (REPLICO) N6-0317", ki ga sofinancirajo Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije, Češka znanstvena fundacija (GAČR) in Avstrijska znanstvena fundacija (FWF).²

² Povezava: <https://iza2.zrc-sazu.si/en/programi-in-projekti/religiopolitics-the-imperium-christianum-and-its-commoners-replico>

2.3 UPORABLJENI POSTOPKI IN TEHNIČNI PODATKI

Predhodne arheološke raziskave so potekale skladno z izdanimi kulturnovarstvenimi pogoji št. 35101-0162/2023-15 z dne 12. 5. 2023. Izkop testnih sond je potekal strojno z ravno žlico in pod nadzorom arheološke ekipe.

Po predhodnem zakoličenju objektov A, B, C, D, E in G (pr. 1) smo na območju pozidave (sl. 2.2) strojno izkopali testne sonde in jih raziskali do geološke osnove oziroma arheoloških pozitivnih plasti. Testne sonde smo označili s številkami od 1 do 13 (sl. 2.3).

V sondi 10 smo pri izkopu odkrili zgodnesrednjeveški grob, ki smo ga označili kot grob 1/2023. Skladno z dogovorom pristojne konservatorke mag. Judite Lux smo grob v celoti raziskali.

Slika 2.3: Območje predhodne arheološke raziskave na območju vasi Mlino (vir: <https://gisportal.gov.si/>)

Zemeljske plasti smo odstranjevali postopoma in če je bilo potrebno, smo plasti preverili še z ročnim strganjem. Po opravljenem strojnem izkopu smo očistili profile in planume ter jih dokumentirali. Dokumentirali smo tudi v plasteh odkrite materialne sledi, kot so različni odlomki keramike, ki so bili v sklopu 13 profilov in 21 stratigrafskih enot. Pri izkopu testne sonde 10 smo odkrili skeletni grob 1/2023. Okostje je na terenu pregledala antropologinja dr. Petra Leban Seljak iz podjetja Avgusta d.o.o. in pripravila antropološko analizo.

Dokumentacija je na obrazcih Zavoda ArheoAlpe in obsega terenski dnevnik, skice, fotografije, seznam najdb in vzorcev, antropološko poročilo in geodetske meritve.

Geodetske meritve je opravil Andrej Rožič, Zenit, ki je pripravil tudi natančen načrt raziskanih sond in groba 1/2023. Fotografije so bile narejene s Canon EOS 250D in DJI MINI 2.

3 POVZETEK DELOVNEGA DNEVNIKA O POTEKU IN OKOLIŠČINAH DEL

Predhodno je bil opravljen pregled in geodetsko zakoličenje stavb.

Datum: 1.8.2023, vreme oblačno, arheološka ekipa in strojnik.

Raziskave in dokumentiranje testne sodne 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Datum: 3.8.2023, vreme oblačno, arheološka ekipa in strojnik.

Raziskave in dokumentiranje sodne 3, 5, 7, in 8.

Obisk konservatorke mag. Judite Lux, univ. dipl. arheol.

Datum: 7.8.2023, vreme sončno, oblačno; arheološka ekipa in strojnik

Raziskave in dokumentiranje testne sodne 9, 10, 11, 12, 13. Odkritje groba 1/2023 v testni sodni 10.

Obisk konservatorke mag. Judite Lux, univ. dipl. arheol.

Datum: 8.8.2023, vreme sončno, arheološka ekipa in strojnik.

Raziskava in dokumentiranje groba 1/2023 in antropološki pregled skeleta na terenu.

Obisk konservatorke mag. Judite Lux, univ. dipl. arheol., ddr. Andrej Pleterški, dr. Jernej Rihter, Tomaž Staniša.

Datum: 9.8.2023, vreme sončno, strojnik.

Zasutje raziskanih sond in vzpostavitev v prvotno stanje.

4 REZULTATI ARHEOLOŠKE RAZISKAVE

4.1 OPIS OBMOČJA RAZISKAVE

Bled je naselje v severovzhodnem alpskem delu Slovenije, ki ga obdajajo planote Mežaklja, Pokljuka in Jelovica ter globoko korito Save Dolinke (sl. 4.1.1). Nad dolino se dvigajo Julijske Alpe s Triglavom in Karavanke s Stolom. Bled je prepoznaven po Blejskem gradu in Blejskem jezeru, spada pa med najlepše in najbolj obiskane turistične destinacije v Sloveniji.

Slika 4.1.1: Pogled na Bled z okolico.

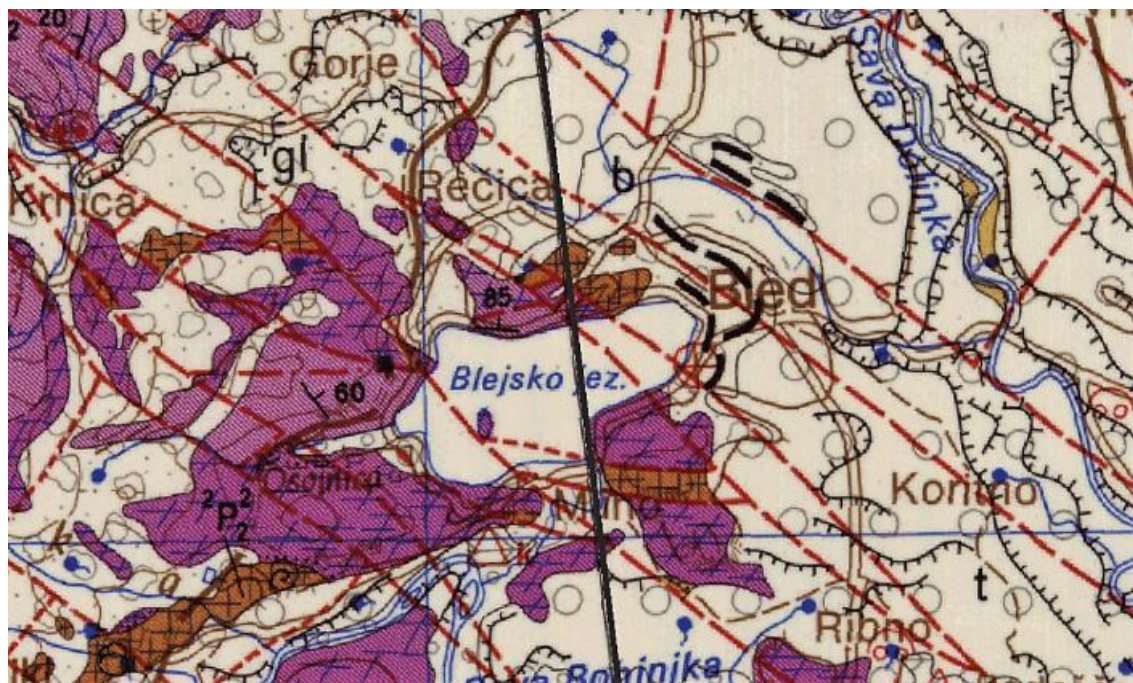
Blejsko jezero je tektonsko-ledeniškega izvora in meri v dolžino 2120 metrov, v širino 1080 metrov, največja globina pa je 30 metrov. Sredi jezera je otok ledeniškega izvora. Nad jezerom se dviga strma pečina, na kateri je Blejski grad.

Območje raziskave je bilo pri vasi Mlino oziroma natančneje zahodno od vaškega jedra in vzhodno od vasi Zazer. Obe vasi sta med Blejskim jezerom na severu in Savo Bohinjko na jugu. Vzhodno od Mlina se dviga pobočje Straže, Kozarce in Obroč, na zahodu pa so Osojnice. Vmesni prostor se dviga v terasah in bregovih. Na vrhu teh teras, med vilo Epos na zahodu, gostiščem Mlino na severu in gospodarskim poslopjem vile Epos na vzhodni strani, je dokaj položen travnik z redkimi drevesi na robovih. Na tem travniku smo opravili predhodne arheološke raziskave (sl. 4.1.2).

Slika 4.1.2: Območje raziskave zahodno od vaškega jedra Mlino in vzhodno od vasi Zazer (vir: <https://gisportal.gov.si/>)

Sestava tal na območju Bleda je iz debelozrnatega masivnega dolomita in rečnega sedimenta v terasah. Taka sestava tal je skoraj na vsem območju obale Blejskega jezera, le na južni strani Straže in gradu je območje svetlosivega, belega in rožnatega apnenca. Na območju vasi Mlino, kjer smo opravili predhodne arheološke raziskave, je geološka sestava morena (sl. 4.1.3).

Slika 4.1.3: Geološka sestava tal na obravnavanem območju (vir: <https://ogk100.geo-zs.si/>)

Najstarejše arheološko najdišče v Blejskem kotu (sl. 4.1.4) je spodmol Poljšiška cerkev (tudi Poglejska cerkev) pri Gorjah in je datirano v mlajši paleolitik (Leben 1975, 165; Brodar 1995, 9 - 12). V Blejskem kotu je znanih več arheoloških najdišč, ki obsegajo obdobja od eneolitika do visokega zgodnjega srednjega veka (Valič 1975, 162; Knific 2008, 13). Posamične najdbe iz neolitika oziroma verjetneje eneolitika so razpršene tudi po vaseh Grad, Rečica in Zasip (Gabrovec 1960) ter na Otoku, Pristavi in Bodeščah (Knific 1984).

Na severni strani grajske vzpetine, nasproti griča Bledec je jama Šibernica v kateri je bilo odkrito moško okostje in keramika, ki se uvršča v srednjo bronasto dobo (Leben 1975, 92 -94).

Iz obdobja kulture žarnih grobišč je najdragocenejša najdba zlatih našitkov, ki sta bila odkrita nekje ob obali jezera ali v njegovi bližini (Turk, Turk 2019, 194 - 197). Na vzhodni oblali je bila odkrita tudi depojska najdba, bronasta sekira v Zaki in v grobu pri župnijski cerkvi sv. Martina sulična (Gabrovec 1960). Na Mlinem, pri iztoku Jezernice, sta bila na jezerskem dnu odkrita bronasta meča (Gaspari 2007). Bronastodobni grobovi in posamične najdbe pa so bili odkriti na Žalah (Gabrovec 1960, 7 - 8).

Močnejšo poselitev je zaznati v starejši železni dobi, ko sta bili na Pečeh in na Sedlu naselbini (Ipavec, Klasinc 2023), ter nekropola na Pristavi (Gabrovec 1975, 162–164; Gabrovec 1960; Bitenc 2023).

Na območju Blejskega gradu so ostanki poznoantične oziroma romanske naselbine, pod gradom na Sedlu pa je bilo raziskano zgodnesrednjeveško grobišče (Valič 1964; Valič 1969). Pod severnim pobočjem grajskega hriba je Pristava. Iz halštatskega obdobja je bilo tukaj odkritih 46 grobov in 3 ustrine. Odkrite so bile tudi naselbinske ostaline iz mladohalštatskega obdobja (Ipavec, Klasinc 2023). Na Pristavi je bilo raziskanih tudi 147 grobov, ki pripadajo romaniziranemu staroselskemu prebivalstvu iz poznoantičnega obdobja (6. stoletje in prva tretjina 7. stoletja), ter 233 grobov, ki pripadajo slovanskim naseljencem iz zgodnjega srednjega veka (od zadnje tretjine 7. do začetka 11. stoletja). Skozi grobišče romaniziranih staroselcev je vodila pot proti grajski vzpetini, kjer je bila sočasna naselbina. Pot skozi slovansko grobišče pa je vodila do pripadajočega selišča v bližini, kjer so bili raziskani ostanki šestih stavb (Šašel, Valič 1975, 162–163; Knific 2004, 93–117; Knific 2008; Pleterski 2008; Pleterski 2010).

Vzhodno od vasi Grad, med Seliško in Prešernovo cesto na ledini na Žalah so pri urejanju pokopališča našli več grobov in enorezni meč - sax (Knific 2004).

Na Brdih pod pečino Bledec so v letih 1894, 1900, 1901 in 1957 prekopali zgodnesrednjeveško grobišče. Odkritih je bilo od 100 do 150 skeletnih grobov, ki so bila pokopana v vrstah in usmerjena v smeri z glavo na zahodu in nogami proti vzhodu. Ohranjen nakit je večinoma izdelan iz žice in pločevine (Šašel, Valič 1975, 163; Knific 2008, 21). Paola Korošec in Andrej Pleterski sta grobove opredelila v starejšo fazo t. i. alpskih Slovanov (Knific 2008, 21).

Blejski otok je bil obljuden že v bakreni dobi. Iz halštatskega obdobja je bilo odkrito ognjišče in lončenina. Leta 1961 so potekala arheološka izkopavanja okoli cerkve. Odkritih je bilo 124 grobov s pridatki, ki sodijo v čas od sredine 9. do sredine 11. stoletja. V cerkvi so bili odkriti tudi starejši gotski temelji ter ostanki romanske in predromanske stavbe (Gabrovec 1975, 162; Bitenc, Knific 2020; Štular 2020a-b; isti 2020a).

Zgodnjesrednjeveška deblaka odkrita na jezerskem dnu Blejskega jezera morda lahko povežemo s pokopavanjem na otoku. Prvi deblak je bilo odkrit na jezerskem dnu, nedaleč od severne obale Blejskega jezera, je iz macesnovega lesa, datiran v drugo polovico 8. in 9. stoletja. Drugi deblak iz lipovega lesa je bil odkrit na jezerskem dnu ob severovzhodni obali Blejskega otoka in je okvirno datiran v obdobje med 8. in prvo polovico 9. stoletja (Gaspari, Masaryk, Merela 2022).

O veliki razsežnosti zgodnjsrednjeveške poselitve Blejskega kota pričajo nekropole na Žalah pri Zasipu, Vila Bled pri vasi Mlino, Mlino (Ogrin 2023), na Otoku, Dlescu pri Bodeščah in Spodnjih Gorjah (Knific 2008; Knific, Pleterski 1981; Knific, Pleterski 1993; Pleterski 2013a). Najdba orodja, orožja in konjske oprave v Sebenjah pri Zasipu govori o nemirnem času 9. stoletja po Kr. (Knific 2004, 93–117).

Slika 4.1.4: Arheološka najdišča Blejskega kota (arhiv ArheoAlpe)

Arheološki oris območja na Mlinem

Zahodno od vaškega jedra vasi Mlino so leta 1929 pri izravnavi zemljišča za teniško igrišče ob kraljevem dvorcu Suvobor (danes Vila Bled) naleteli na skeletni grob. O najdbi so obvestili Narodni muzej v Ljubljani. Najdišče si je ogledal Rajko Ložar in ugotovil, da so grob delavci prekopali, najdeni lonček pa razbili. Pri ogledu najdišča sta bila odkrita še dva skeletna grobova, eden je imel pri nogah priložen lonček (sl. 4.1.5) (Ložar 1929, 58; Knific 2004, 106–107).

Pri raziskavah Narodnega muzeja Ljubljana leta 1982 je bil jezeru na območju od Vile Bled proti Mlinem odkrili še en zgodnjesrednjeveški lonček, ki je datiran v 9. ali najkasneje v 10. stoletje (Petru 1983, 264; Štular 2008, 71–74, sl. 48).

Slika 4.1.5: Lonček, najden v grobu ob Vili Bled (Ložar 1929).

Pred iztokom Blejskega jezera v Jezernico pri Mlinem je bil med prvimi dokumentiranimi arheološkimi najdbami iz jezerskega dna bronasti meč, ki ga je našel Miro Kristan pri potopu leta 1979 (Gaspari 2008, 15). Nadalje so leta 1982 potekale sistematčne arheološke raziskave Blejskega jezera v organizaciji Narodnega muzeja in še zaščitna raziskava jezerskega dna leta 2006, ki jih je izvedel ZVKDS. Pri raziskavi so odkrili bronasti polnoročajni meč ter mnogo železnih sekir in keramike. Bronasti polnoročajni meč (sl. 4.1.6) sodi na začetek pozne bronaste dobe. Na podlagi tako bogatih najdb lahko domnevamo, da je bilo na območju Mlinega pri izlivu Jezernice iz jezera poseben daritveni kraj (Gaspari 2008a, 50–59).

Slika 4.1.6: Bronasti meč: 1 – ob odkritju; 2 – po konzervaciji; 3 – detajli; 4 – radiografski posnetek ročaja (vir: Gaspari 2008a, 51, sl. 40)

4. 2 OPIS IN PREGLEDNI NAČRT RAZISKAVE

Območje raziskave je bilo na travniku, zahodno od vaškega jedra Mlino in vzhodno od vasi Zazer. Nepozidan travnik je na vrhu treh teras, med vilo Epos na zahodu, gostiščem na Mlinem na severu in gospodarskim poslopjem vile Epos na vzhodni strani.

Po predhodnem zakoličenju objektov A, B, C, D, E in G (pr. 1) smo na območju pozidave (sl. 4.1.2) strojno izkopali in raziskali 13 testnih sond, širine 2 metra in dolžine od 5 do 20 metrov. Testne sonde smo označili s števkami od 1 do 13 (sl. 4.2.1). Na območju objekta A smo raziskali plasti v testnih sondah 1 in 2; na območju objekta B v testnih sondah 3 in 4; na območju objekta D v testnih sondah 5 in 6; na območju objekta E v večji testni sondi 7. Na območju objekta G smo raziskali plasti v testni sondi 8 in na območju stavbe C v testni sondi 9. Na ostalem območju pozidave smo raziskali plasti še v testnih sondah 10, 11, 12 in 13.

V vsaki testni sondi smo dokumentirali končni izkop – planum ter profil (sl. 4.2.1).

V sondi 10 smo pri izkopu odkrili zgodnj srednjeveški grob, ki smo ga označili kot grob 1/2023.

Slika 4.2.1: Načrt testnih sond 1 – 13.

4.3 TERENSKI IZVID, SEZNAM IN OPIS OPAZOVALNIH ENOT

Testna sonda 1

Testna sonda 1 je bila raziskana na območju predvidene stavbe A. Sonda je bila široka 2 metra in dolga 14,5 metra in je segala do geološke osnove (pr. 2, 4.1; sl. 4.3.1, 4.3.2).

Slika 4.3.1: Mlino –sonda 1, končni planum

Slika 4.3.2: Mlino –profil sonde 1, pogled proti vzhodu

Opis plasti testne sonde 1, profil 1 (pr. 2, 4.1; sl. 4.3.2):

0–0,20 m (20 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,20–0,34 m (14 cm): SE 2- meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,34–0,40 m (6 cm): SE 6 – ruša.

Testno sondo 1 smo na severni strani zaradi preverjanja geološke osnove poglobili še za približno meter v peščeno sivo rjavo plast.

Slika 4.3.3: Mlino – sonda 1, poglobitev na severnem delu

Opis profila poglobitve sonde 1, severni del (sl. 4.3.3) :

0–0,50 m (50 cm): SE 9 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 90 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %.

0,50–0,60 m (10 cm): SE 19 – meljasta ilovnata plast. Sestava: ilovica – 90 %, melj – 10 %.

0,60–0,90 m (30 cm): SE 9 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 90 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %.

0,90–1,10 m (20 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

1,10–1,30 m (20 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

1,30–1,35 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Najdbe

V meljasti temno rjavi plasti SE 2 testne sonde 1 smo odkrili odlomek novoveške keramične posode z zeleno glazuro (sl. 4.3.4).

Slika 4.3.4: Mlino – odlomek novoveške glazirane posode iz plasti SE 2.

Ugotovitve: V testni sondi 1 nismo odkrili arheoloških sledov.

Testna sonda 2

Testna sonda 2 je bila izkopana na območju stavbe A. Široka je bila 2 metra in dolga 8 metrov, segala pa je do geološke osnove SE 1, ki je peščena sivo rjava plast (pr. 2, 4.2; sl. 4.3.5, 4.3.6). Na južni strani sonde so bile korenine dreves vraščene v peščeno sivo rjavo plast – geološko osnovo, zato je v končnem planumu vidna temnejša lisa.

Slika 4.3.5: Mlino – končni planum testne sonde 2.

Slika 4.3.6: Mlino – testna sonda 2, profil 1, pogled proti vzhodu

Opis profila sonde 2, profil 1 (sl. 4.3.6; pr. 4.2):

0–0,10/0,12 m (10/12 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobnji kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,10/0,12–0,30/0,47 m (20/2528 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,30/0,47–0,35/0,50 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Ugotovitve: V testni sondi 2 nismo odkrili arheoloških ostalin.

Testna sonda 3

Testna sonda 3 je bila izkopana na območju stavbe B, širine 2 metra in dolžine 8 metrov. Izkop je segal do geološke osnove SE 9, ki je peščena siva plast (pr. 2, 4.3; sl. 4.3.7, 4.3.8).

Slika 4.3.7: Mlino – testna sonda 3, končni planum do geološke osnove; pogled proti jugu

Slika 4.3.8: Mlino – testna sonda 3, profil 1; pogled proti vzhodu

Opis plasti sonde 3, profil 1 (pr. 4.3; sl. 34.3.8):

0–0,40 m (40 cm): SE 9 – peščena siva plast. Sestava: pesek – 90 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %.

0,40/0–0,68/0,20 m (28/20 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,10–0,60 m (40 cm): SE 3 – ilovnato peščena rjava plast. Sestava: ilovica – 50 %, pesek – 20 %, kamni od 2 do 5 cm – 20 % in večji kamni – 10 %.

0,68/0,20–1,10/0,40 m (42/20 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

1,10/0,40–1,15/0,45 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 4

Testno sondo 4 smo izkopali na območju stavbe B. Široka je bila 2 metra in dolga 13,8 metra, segala pa je do geološke osnove SE 1, ki je peščena sivo rjava plast (pr. 2,4; sl. 4.3.9, 4.3.10).

Slika 4.3.9: Mlino – končni planum testne sonde 4

Slika 4.3.10: Testna sonda 4, profil 1; pogled proti vzhodu

Opis plasti v testni sondi 4, profil 1 (pr. 4.4; sl. 4.3.10):

0–0,26/0,20 m (20/26 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0–0,20/0,10 m (20/10 cm): SE 4 – peščena plast z večjimi prodniki. Sestava: pesek – 50 %, manjši kamni od 5 do 10 cm – 20 % in večji prodniki od 10 do 20 cm – 30 %.

0,20/0,26–0,50/0,40 m (30/14 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,50/0,40–0,55/0,45 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Slika 4.3.11: Mlino – novoveška opeka

V meljasto temno rjavi plasti SE 2 smo odkrili dva brezoblična kosa novoveške opeke (sl. 4.3.11).

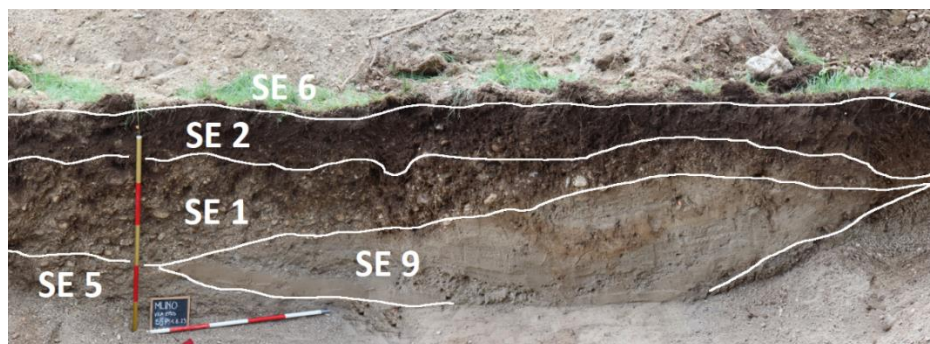
Ugotovitve: V raziskanih plasteh sta bila dva odlomka novoveške opeke, ki pa nista arheološki ostalini.

Testna sonda 5

Testno sondo 5 smo izkopali na območju stavbe D. Široka je bila 2 metra in dolga 11,2 metra, segala pa je do geološke osnove SE 5, ki je siva peščena plast (pr. 2, 4.5; sl. 4.3.12, 4.3.13).

Slika 4.3.12: Mlino – končni planum testne sonde 5, pogled proti jugu

Slika 4.3.13: Mlino – testna sonda 5, profil 1; pogled proti vzhodu

Opis plasti v testni sondi 5, profil 1 (pr. 3.5; sl. 4.3.13):

0–0,40 m (40 cm): SE 5 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

0–0,85 m (85 cm): SE 9 – peščena siva plast. Sestava: pesek – 90 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %.

0,40/0,85–0,90 m (45/50 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,90–1,10 m (20 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

1,10–1,15 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 6

Testno sondo 6 smo izkopali na območju stavbe D. Široka je bila 2 metra in dolga 19 metrov, segala je pa do geološke osnove SE 1, ki je peščena sivo rjava plast. (pr. 2, 4.6; sl. 4.3.14, 4.3.15).

Slika 4.3.14: Mlino – končni planum testne sonde 6

Slika 4.3.15: Mlino – testna sonda 6, profil 1; pogled proti zahodu

Opis plasti testne sonde 6, profil 1 (pr. 2, 4.6; sl. 4.3.15):

0–0,10/0,20 m (10/20 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobnji kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,10–0,80/0,50 m (70/40 cm): SE 18 – meljasto peščena rumeno rjava plast. Sestava: zemlja – 50 %, pesek in drobnji kamni od 1 do 2 cm – 50 %.

0,20/0,50–0,90/0,70 m (60/20 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,90/0,70–1,05/0,75 m (5cm): SE 6 – ruša.

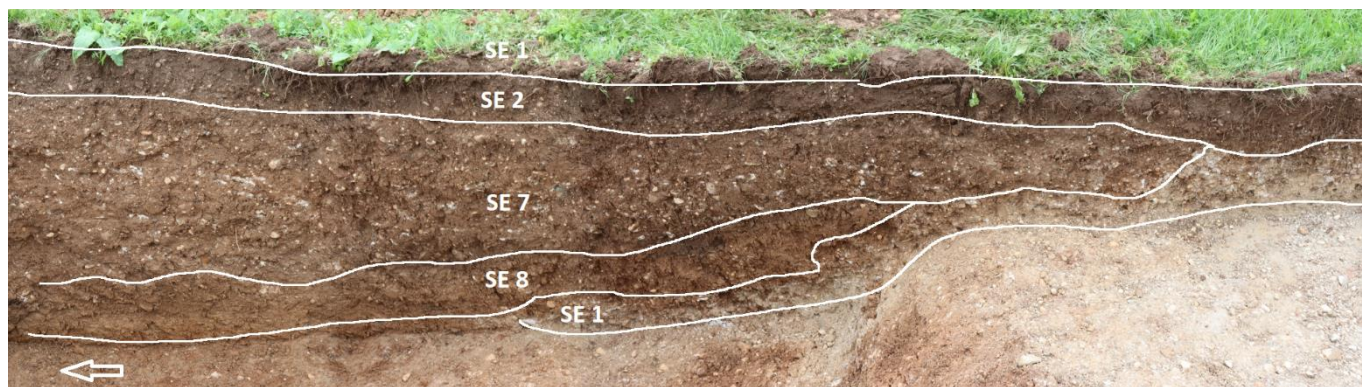
Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 7

Testna sonda 7 je bila izkopana na območju stavbe E. Široka je bila 2 metra, dolga 16,3 metra, segala pa je do geološke osnove SE 1, ki je peščena sivo rjava plast (pr. 2, 4.7; sl. 4.3.16, 4.3.17).

Slika 4.3.16: Mlino – končni planum testne sonde 7

Slika 4.3.17: Mlino – testna sonda 7, profil 1; pogled proti vzhodu

Opis plasti testne sonde 7, profila 1 (pr. 4.7; sl. 4.3.17):

0–0,10/0,23 m (10/23 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0–0,30 m (30 cm): SE 8 – ilovnata rjava plast. Sestava: ilovica – 95 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 5 %.

0,30–1,30 m (100 cm): SE 7 – peščeno-ilovnata rjava plast. Sestava: ilovica – 50 %, drobni kamni od 1 do 5 cm – 50 %.

1,30/0,23–1,67/0,40 m (27/13 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

1,67/0,40–1,73/0,48 m (8 cm): SE 6 – ruša.

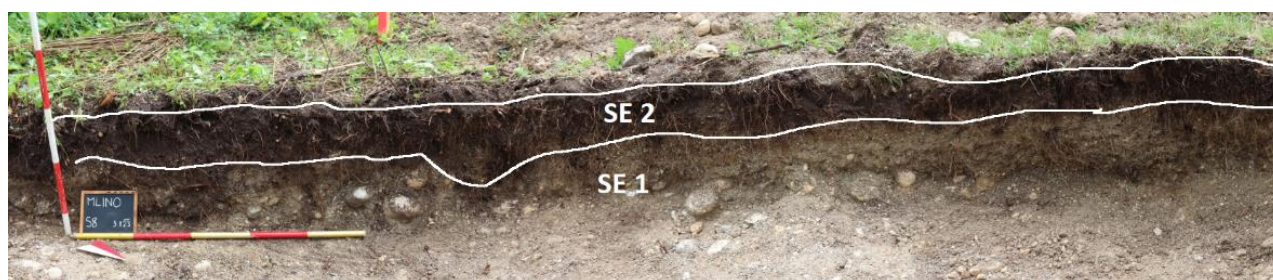
Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 8

Testno sondo 8 smo izkopali na območju stavbe G (pr. 2, 4,8; sl. 4.3.18, 4.3.19). Široka je bila 2 metra, dolga 16,6 metra in je segala do geološke osnove SE 1, ki je peščena sivo rjava plast.

Slika 4.3.18: Mlino – končni planum sonde 8

Slika 4.3.19: Mlino – testna sonda 8, vzhodni del profila 1; pogled proti jugozahodu

Opis plasti v testni sondi 8, profil 1, vzhodni del (pr. 4.8; sl. 4.3.19):

0–0,18 m (18 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,18–0,40 m (22 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,40–0,45 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Slika 4.3.20: Mlino – testna sonda 8, zahodni del profila 1; pogled proti jugozahodu

Opis plasti testne sonde 8, zahodni del profila 1 (pr. 4.8; sl. 4.3.20):

0–0,20 m (20 cm): SE 9 – peščena siva plast. Sestava: pesek – 90 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %.

0,20–0,65 m (45 cm): SE 12 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 95 %, meljasta zemlja – 5 %.

0,65–1,20 m (55 cm): SE 10 – meljasto-peščena črna plast. Sestava: meljasta zemlja – 40 %, oglje, pepel – 30 %, pesek – 20 %, odpadki – 10 %.

1,20–1,40 m (20 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

1,40–1,45 m (5 cm): SE 6 – ruša.

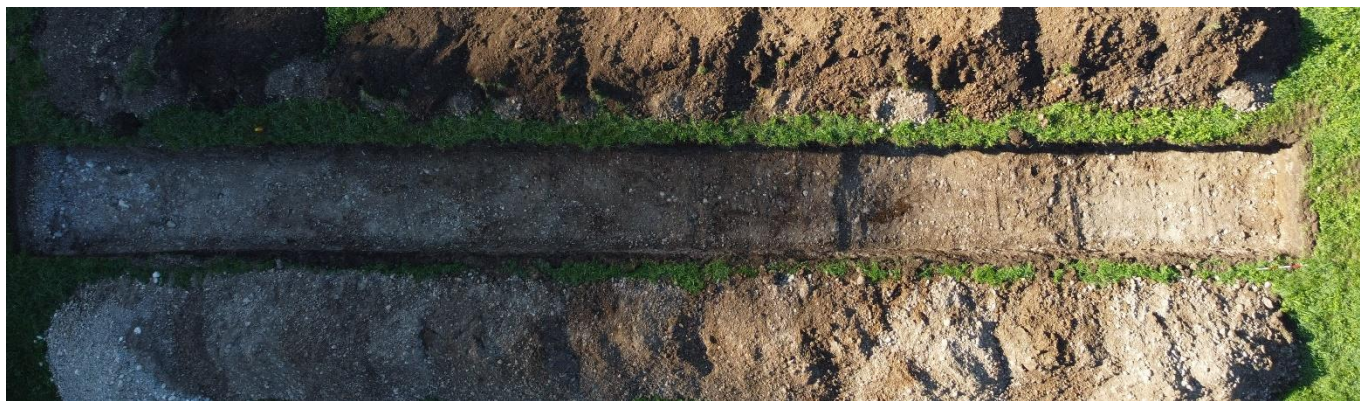
Slika 4.3.21: Mlino – odlomek skodelice in kosi stekla iz plasti SE 10.

V testni sondi 8 smo odkrili vkop, ki je bil zapolnjen z meljasto-peščeno črno plastjo SE 10. V tej plasti smo odkrili odlomek skodelice z modrim cvetličnim vzorcem in več kosov stekla (sl. 4.3.21). Na podlagi oblike in izdelave je skodelica novoveška, tako kot odlomki stekla.

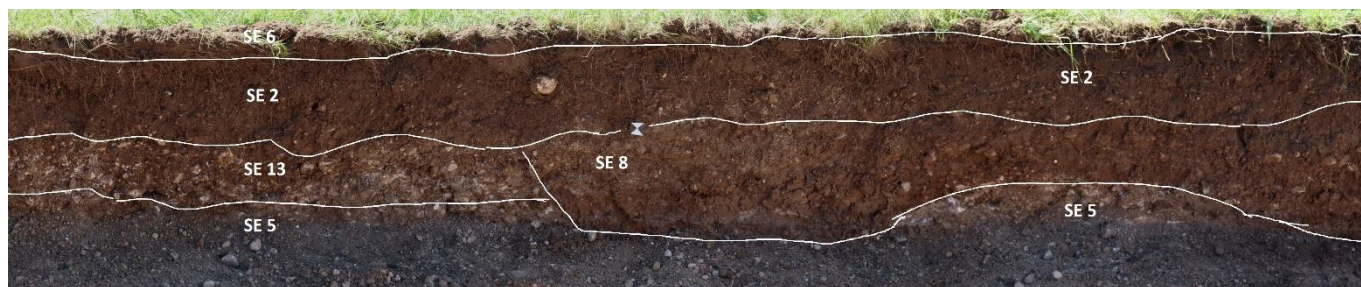
Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 9

Testno sondo 9 smo izkopal na območju stavbe C. Široka je bila 2 metra, dolga 22,7 metra in je segala do geološke osnove (pr. 2, 4.9; sl. 4.3.22).

Slika 4.3.22: Mlino – končni planum testne sonde 9

Slika 4.3.23: Mlino – testna sonda 9, profil 1; pogled proti jugu

Opis plasti v testni sondi 9, profil 1 (pr.: 4.9; sl. 4.3.23):

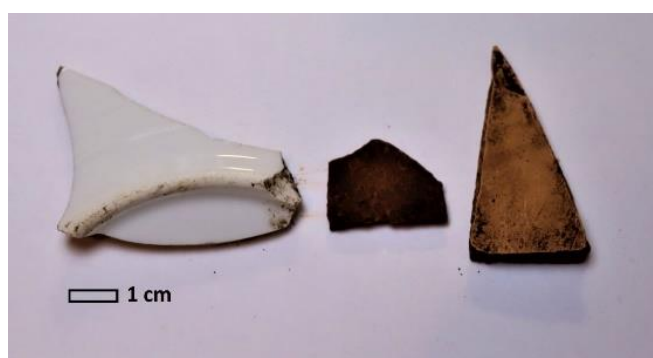
0–0,1/0,20 m (100 cm): SE 5 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

0,10/0,20–0,40/0,50 m (30 cm): SE 13 – peščeno-meljasta rjava plast. Sestava: okrogli kamni od 1 do 3 cm – 50 %, meljasta plast zemlje – 50 %.

0,10–0,50 m (40 cm): SE 8 – ilovnata rjava plast. Sestava: ilovica – 95 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 5 %.

0,40/0,50–0,60/0,70 (20 cm) m: SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,60/0,70–0,65/0,87 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Slika 4.3.24: Odlomek krožnika in posod iz plasti SE 2

V testni sondi 9 smo v meljasti temno rjavi plasti SE 2 odkrili odlomek krožnika ter dva odlomka posode (sl. 4.3.24). Po obliki in načinu izdelave sodijo vsi odlomki v novi vek.

Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 10

Testno sondo 10 smo izkopali na severnem območju pozidave, zahodno od stavbe C. Široka je bila 2 metra, dolga 22,7 metra in je segala do geološke osnove (pr. 2, 4.10). Na vzhodni strani testne sonde smo odkrili grob, ki je bil vkopan v peščeno plast. V testni sondi 10 je bila sprva odkrita le leva polovica okostja groba (sl. 4.3.25). Da smo lahko raziskali celotni grob, smo jo na južnem delu razširili v dolžino 3,7 in v širino 2 metra (sl. 4.3.26).

Slika 4.3.25: Mlino – končni planum testne sonde 10, pred širitvijo in raziskavo groba 1.

Slika 4.3.26: Mlino – končni planum testne sonde 10 z razširitvijo in raziskanim grobom 1/2023

Slika 4.3.27: Mlino – testna sonda 10, profil 1, pogled na vkop SE 15 in polnilo groba SE 16 ter zgornji del še neraziskanega groba 1/2023; pogled proti jugu

Opis plasti profila 1, sonda 10 (pr. 4.10; sl. 4.3.27):

0–0,44/0,90 m (44–90 cm): SE 5 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

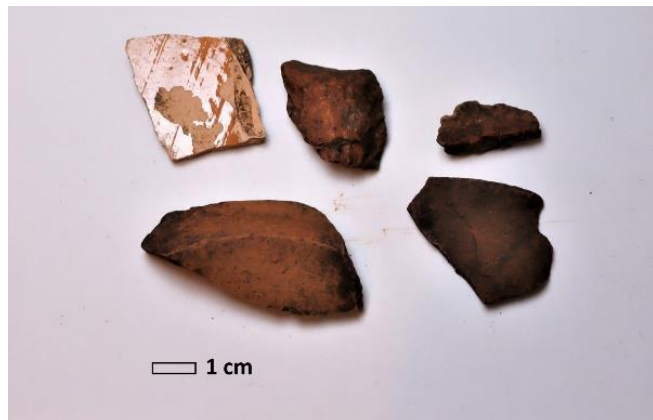
0,20–0,44 m (16 cm): SE 13 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

0–0,73 m (73 cm): SE 16 – peščeno-meljasta rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 50 %, pesek – 40 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %. Siva plast okroglih prodnatih kamnov. Sestava: okrogli kamni od 2 do 5 cm – 95 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,40–0,60 m (20 cm): SE 17 – siva plast okroglih prodnatih kamnov. Sestava: okrogli kamni od 2 do 5 cm – 95 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,44/0,73–0,68/0,66 m (24/5 cm): SE 14 – meljasto-peščena rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 80 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 20 %.

0,66–0,71 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Slika 4.3.28: Mlino – odlomki novoveških keramičnih posod, najdeni v SE 14

V meljasto-peščeno rjavi plasti smo odkrili odlomke novoveških keramičnih posod. Po obliki in lončarski glini sodijo v novi vek (sl. 4.3.28).

Testno sondo 10 smo razširili proti jugu za 2 metra, da smo lahko raziskali grob 1/2023 (pr. 3/1, 3/2). Vkop groba je bil viden pod vrhno plastjo na višini od 485,10 m do 485,19 m. V grobu smo odkrili lonček, nož, dva železna predmeta in ptičje kosti. Grob z najdbami je podrobneje opisan pri opisu groba 1/2023.

Ugotovitve: V raziskanih plasteh testne sonde 10 smo odkrili zgodnj srednjeveški grob.

Testna sonda 11

Testna sonda 11 je bila na severnem delu območja pozidave, in sicer južno od testne sonde 10, v kateri smo odkrili grob 1/2023 (pr. 2, 4.11; sl. 4.3.29). Široka je bila 2 metra, dolga 5 metrov in je segala do geološke osnove.

Slika 4.3.29: Mlino – končni planum testnih sond 11 in 10

Slika 4.3.30: Mlino – testna sonda 11, profil 1; pogled proti vzhodu

Opis plasti v testni sondi 11, profil 1 (pr. 4.11; sl. 4.3.30):

0–0,49/0,60 m (49/60 cm): SE 5 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

0–0,55 m (55 cm): SE 21 – peščeno-meljasta plast – polnilo vkopa. Sestava: pesek – 70 %, zemlja – 30 %.

0,49/0,55–0,73/0,91 m (36 cm): SE 14 – meljasto-peščena rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 80 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 20 %.

0,73/0,91–0,80/0,95 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Slika 4.3.31: Mlino – odlomek krožnika iz porcelana.

Pri raziskavi je bil v meljasto-peščeno rjavi plasti SE 14 odkrit odlomek novoveškega krožnika iz porcelana (sl. 4.3.31).

Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 12

Testna sonda 12 je bila ob peščeni poti na sredini območja pozidave. Široka je bila 2 metra, dolga 12,5 metra in je segala do geološke osnove (pr. 2, 4,12; sl. 4.3.32, 4.3.33).

Slika 4.3.32: Mlino – končni planum testne sonde 12

Slika 4.3.33: Mlino – testna sonda 12, profil 1; pogled proti severu

Pri izkopu smo na vzhodnem delu naleteli na temnejšo liso in na tem delu za okrog 1 meter testno sondo razširili. Pri raziskavi smo ugotovili, da ni arheološki potencial (sl. 4.3.33).

Opis plasti v testni sondi 12, profil 1 (pr. 4.12; sl. 4.3.33):

0–0,10/0,15 m (10/15 cm): SE 5 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

0,10/0,15–0,34/0,47 m (24/32 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,34/0,47–0,54/0,62 m (20/15 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,54/0,62–0,59/0,69 m (5 cm): SE 6 – ruša.

Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

Testna sonda 13

Testno sondo 13 smo izkopali na najvišje ležečem predelu na območju predvidene pozidave. Široka je bila 2 metra, dolga 19,9 metra in je segala do geološke osnove (pr. 2, 4.13; sl. 4.3.34, 4.3.35).

Slika 4.3.34: Mlino – testna sonda 13, končni planum

Slika 4.3.35: Mlino – testna sonda 13, profil 1; pogled proti jugu

Opis plasti v testni sondi 13, profil 1 (pr. 4.13; sl. 4.3.35) :

0–0,30 m (30 cm): SE 5 – siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

0,30–0,43m (13 cm): SE 1 – peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

0,43–0,60 m (17 cm): SE 2 – meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10 %.

0,60–0,65 m (5 cm): SE – ruša.

Ugotovitve: V raziskanih plasteh ni bilo arheoloških ostalin.

GROB 1/2023

Pri strojnem izkopu testne sonde 10 smo v sivi peščeni plasti SE 5, odkrili grob, ki smo ga označili kot grob 1/2023 (sl. 4.3.36, 4.3.37).

Slika 4.3.36: Mlino – vkop in polnilo groba 1/2023

Slika 4.3.37: Mlino – grob 1/2023

4.4 SEZNAM IN OPIS STRATIGRAFSKIH ENOT

SE OPIS

SE 1 Peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 50 %, drobni kamni od 1 do 2 cm – 45 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

Barva: Munsell color 10YR 7/1; 10YR 5/4.

Lega: Večinoma leži pod SE 2.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 2 Meljasta temno rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 90%, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 10%.

Barva: Munsell color 10 YR 3/2.

Lega: Večinoma je nad SE 1, 18 in pod SE 6.

Interpretacija: premešana plast.

SE 3 Ilovnato-peščena rjava plast. Sestava: ilovica – 50 %, pesek – 20 %, kamni od 2 do 5 cm – 20 % in večji kamni – 10 %.

Barva: Munsell color 7,5 YR 5/4.

Lega: pod SE 2, nad SE 1.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 4 Peščena sivo rjava plast z večjimi prodniki. Sestava: pesek – 50 %, manjši kamni od 5 do 10 cm – 20 % in večji prodniki od 10 do 20 cm – 30 %.

Barva: Munsell color 10YR 7/1.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 5 Siva peščena plast. Sestava: pesek – 100 %.

Barva: Munsell color: 5YR 5/1.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 6 Meljasta glina s koreninami. Sestava: meljasta glina – 50%, korenine – 50%.

Lega: Na vrhu, nad SE 2.

Barva: Munsell color: 10YR4/2

Interpretacija: Travna ruša.

SE 7 Peščeno-ilovnata rjava plast. Sestava: ilovica – 50 %, drobni kamni od 1 do 5 cm – 50 %. Barva: Munsell color: 7,5 YR 3/4.

Lega pod SE 2 in nad SE 8 in SE 1.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 8 Ilovnata rjava plast. Sestava: ilovica – 95 %, drobni kamni 1 do 2 cm – 5 %.

Barva: Munsell color: 7,5YR 4/4.

Lega pod SE 7 in nad SE 1

Interpretacija: geološka osnova.

SE 9 Peščena siva plast. Sestava: pesek – 90 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %.

Barva: Munsell color: 5YR 5/1.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 10 Meljasto-peščena črna plast. Sestava: meljasta zemlja – 40 %, oglje, pepel – 30 %, pesek – 20 %, odpadki – 10 %.

Barva: Munsell color 5YR 2,5/1.

Interpretacija: odpadna jama.

SE 11 Vkop SE 10. Vkop skledaste oblike, dolžine v profilu zgoraj 1,20 metra, spodaj 0,5 metra.

Interpretacija: polnilo SE 10 in SE 12.

SE 12 Peščena sivo rjava plast. Sestava: pesek – 95%, meljasta zemlja – 5%.

Barva: Munsell color 5YR 4/2.

Lega: pod SE 10.

Interpretacija: obarvani pesek od polnila odpadne jame.

SE 13 Peščeno-meljasta rjava plast. Sestava: okrogli kamni od 1 do 3 cm – 50 %, meljasta plast zemlje – 50 %.

Barva: Munsell color 10YR 3/2.

Lega: pod SE 2 in nad SE 1.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 14 Meljasto-peščena rjava plast. Sestava: meljasta zemlja – 80 %, pesek in kamni od 2 do 5 cm – 20 %.

Barva: Munsell color 7,5 YR 4/2.

Lega: pod SE 6 in nad SE 5.

SE 15 Vkop groba 1/2023. Ogate oblike, velikosti 2,35 x 0,85 – 1,7 metra.

Interpretacija: vkop groba 1/2023.

SE 16 Peščeno-meljasta rjava plast. Meljasta zemlja – 50 %, pesek – 40 %, drobni kamni od 2 do 3 cm – 10 %.

Barva: Munsell color 7,5 YR 5/3.

Lega: pod SE 14 in nad SE 5.

Interpretacija: polnilo oziroma zasutje groba 1/2023.

SE 17 Siva plast okroglih prodnatih kamnov. Sestava: okrogli kamni od 2 do 5 cm – 95 %, okrogli kamni od 5 do 10 cm – 5 %.

Barva Munsell color: 2.5 YR 6.1.

Lega: med SE 5.

Interpretacija: geološka osnova, morena.

SE 18 Meljasto–peščena rumeno rjava plast. Sestava: zemlja – 50 %, pesek in drobni kamni od 1 do 2 cm – 50 %.

Barva Munsell color: 10YR 4/4.

Lega: pod SE 2, nad SE 1.

Interpretacija: morena, geološka osnova.

SE 19 Meljasto-ilovnata plast. Sestava: ilovica – 90 %, melj – 10 %.

Barva Munsell color: 7.5 YR 6/4.

Interpretacija: geološka osnova.

SE 20 Vkop za vodovod, SE 21.

SE 21 Peščeno-meljasta plast – polnilo vkopa. Sestava: pesek – 70 %, zemlja – 30 %.

Barva Munsell color: 10YR 5/2.

Interpretacija: polnilo vkopa 20.

4.5 GRAFIČNI PRIKAZ MEDSEBOJNIH ODNOSOV STRATIGRAFSKIH ENOT

travna ruša		SE 6							
premešane plasti		SE14	SE 2	SE 3					
zgodnji srednji vek gro	SE 17	SE 16						SE10	
geološka osnova		SE5	SE 1	SE 9	SE 4	SE 7	SE 8	SE 9	SE 20

4.6 STRATIGRAFIJA, FAZE NAJDIŠČA IN INTEPRETACIJA OPAZOVALNIH ARHEOLŠKIH ENOT

1. Faza: naravna podlaga

Naravna podlaga oziroma geološka osnova je bila na območju testnih sond različna. In sicer v SE 1 (peščeno-kamnita plast sive barve. Sestava: pesek – 50 %, okroglice od 2 do 5 cm – 25 %, okroglice od 5 do 25 cm – 25%) je bila na celotnem raziskanem območju in sicer v izkopnih poljih gradbenih jam objektov: A, B, D, E in G.

2. Faza: zgodnji srednji vek

STRATIGRAFSKA SLIKA

Na vzhoden delu južnega robu testne sonde 10 je bil v sivo peščeno plast SE 5 vkopan skeletni grob, ki smo ga označili kot grob 1/2023. Vrh grobne jame je prekrivala meljasto peščena rjava plast SE 14 in ruša SE 6 (sl. 4.6.1; pr. 3.1,2,3).

Slika 4.6.1: Mlino – vkop SE 15 in zasutje SE 16 groba 1/2023

OPIS GROBA, ČASOVNA OPREDELITEV NAJDB IN KATALOG NAJDB

GROB 1/2023

Grob 1/2023 (sl. 4.6.2) je bil vkopan v sivo peščeno plast SE 5, ki se je razprostirala po celotni površini sonde 10. Grobna jama je bila zapolnjena s peščeno-meljasto rjavo plastjo SE 16, debeline 0,75 metra. Nad zasutjem groba je ležala meljasto-peščena rjava plast SE 14, debeline okoli 0,2 metra, ki jo je prekrivala ruša SE 6.

Grobna jama SE 15 je bila v zgornjem delu pravokotne oblike z zaobljenimi vogali, v predelu skeleta pa je bila ovalne oblike. Dolžina grobne jame je bila 2,35 m, širina pri glavi 1,7 m in se je proti nogam zožila na 0,85 m.

Vrh grobne jame je bil na absolutni višini med 485,10 in 485,19 m, dno pa na višinah 484,48 m in 484,44.

Slika 4.6.2: Vkop groba v SE 5

Okostje

Lega skeleta: na hrbtu v iztegnjeni legi, desna roka v iztegnjeni legi na medenici, leva roka iztegnjena ob telesu. Moški, starost: 25 do 40 let, višina: 163 cm, široka ramena, verjetno desničar. Azimut: 70°.

Stopala so bila premaknjena pri odkritju pri izkopu testne sonde. Lobanja je ležala rahlo obrnjena na desno in je bila poškodovana. Manjkal je zgornji del obraza (ličnici, maksili), ki je ležal na desni strani ob lobanji oziroma okoli 15 cm južno od lobanje na robu grobne jame. Kostni so bile krhke, zlasti deli, zgrajeni iz gobastega kostnega tkiva. Predel medenice je bil v slabem stanju (kolčnici, kaputa stegenic), enako velja za vretenca, kosti so bile ob dvigu skeleta lomljive. Patoloških sprememb ni bilo videti, pod nogami je imel okostje ptiča (povzeto po P. Leban Seljak).

Pridatki

Lega pridatkov: V levi roki, v višini medenice, je bil železen nož (t.1:2; pr.3.3:2)), med stopali noge in spodnjega dela golenice je bil lonček (t.1:1; pr.3.3:1), pod in med golenicami je bilo okostje kokoši (pr.3.3:5).

Zasutje groba: V zasutju groba sta bila na desni strani lobanje železen predmet v obliki palčke in predmet brez oblike (t.1:3-4; pr.3.3:3-4). V zasutju groba sta bili približno 15 cm desno od lobanje najdeni ličnici.

Lonček (t. 1:1). Odlomki ustja, ostenja in dna lončka³, groba lončarska glina, v prelomu znotraj in zunaj lisasta svetlorjava, siva in temnorjava barva, v prelomu temno rjave barve. Izdelan na mirujoči podlagi, rob ustja obvrten do vratu. Površina luknjičasta. Okras: pas valovnc. Velikost: zunanji premer ustja: 10,2 cm; debelina ostenja: 0,4-07 cm; višina: 12,5 cm; obod: 11,3 cm.. Rob ustja je obvrten do vratu. Ustje je ravno odrezano.

Tafonomija odlomkov

Lonček je bil razbit, ohranjenih je 27 odlomkov, sestavljiva je približno polovica prvotne celote, v dveh nepovezanih delih, in sicer: del telesa z ustjem ter del dna z delom ostenja. En odlomek telesa ni sestavljen. Ostali odlomki manjkajo. Vse zunanje stične površine sestavljenih odlomkov (Tab. 4.6.1:Skupna...), katerih skupna rekonstruirana dolžina presega 70 cm, ima stare lome, kar kaže, da poškodbe lončka niso nastale med izkopavanjem.

Del lončka (št. vseh odlomkov)	Velikost odlomkov v cm	Št. odlomkov	Skupna dolžina stičnih površin/lomov v cm
Ustje z delom telesa (22)	0,5-3	2	ca. 39
	3-5	16	
	5-7	4	
Dno z delom telesa (4)	4-5	4	ca. 33
Del ostenja z valovnico (1)	2,5 x 4	1	9,5

Tabela 4.6.1: 4.6.1: Tafonomska analiza odlomkov lončka iz groba 1/2023.

³ Odkrili smo ga pri testnem strojnem izkopu, zato je več odlomkov.

Opis

Odlomki ustja, telesa in dna so deli lončka izdelanega na mirujoči podlagi. Ustje je doglajeno na vrteči podlagi, ki je imela okroglo izboklino, zaradi česar ima dno 1,4 cm širok in 0,3 cm globok centralen odtis in nakazan rob ob prehodu v ostenje. Ohranjena je skoraj polovica celote lončka, kar omogoča rekonstrukcijo celotne oblike.

Zunanji premer ustja: 10,2 cm; debelina ostenja: 0,4-07 cm. Višina: 12,5 cm. Obod: 11,3 cm. Barva: Lisasta, prehaja od svetlorjave k sivi in temnorjavi. Temen, enobarven prelom. Pustilo: apnenec, srednja vsebnost, neenakomerna velikost, neenakomerno razporejeno. Površina je luknjičasta zaradi izpadlega ali izluženega apnenca. Okras: Pas valovnic izdelan z lončarskim glavnikom s petimi zobci skupne širine 10mm. Rob ustja je obvrten do vratu. Ustje je ravno odrezano.⁴

Zgodnjesrednjeveška groba lončenina, je bila pretežno funkcionalna in zaradi nestandardizirane, hišne izdelave tudi izrazito individualna in posledično tipološko heterogena. Kot taka ni bila dovzetna za trende, oblike in tehnike izdelave pa so se spreminjale počasi in so vztrajale skozi daljša obdobja. Zato je časovno opredeljevanje zgolj na podlagi tehnologije in /ali tipologije pogosto preohlapno in daje širše časovne okvire pojava. Prav zato je kronološke opredelitve zgodnjesrednjeveške lončenine nujno graditi tudi na drugih, podpornih arheoloških kontekstih (prim. Pleterski 2010, Štular 2009). (Podrobneje glej: *Tipologija... in Zgodnjesrednjeveški okostni pokopi z lončenino – pregled*).

Tipologija in časovna opredelitev

Širšo časovno opredelitev lončka z groba 1/2023 je možno podati na podlagi oblike ustja, ki ga umešča v skupino obvrtenih ustij s preprostim robom vrste S2 (Pleterski 2010, 158). Primerjalne absolutne datacije ustij S2 v vzhodno alpskem-zahodno panonskem prostoru (Pleterski 2010a, 158; Sl. 4.95), kažejo, da se ta oblika pojavi okoli 630 (Pleterski 2010a, 64, 158) in se lahko ob drugih vrstah ustij pojavlja še vse do srede 11. stoletja, pri čemer trenutno še ni izključena tudi njegova druga polovica (Magdič 2021, 31-36; prim. Pleterski 2010, 158). Ožje in zanesljivo časovno jedro pojava ustij S2 je med drugo četrtino 7., v 8. in do začetka 9. stoletja (Pleterski 2010, 158), kar je časovno skladno z zgodnjesrednjeveškimi pokopi z lončenino 8. in začetka 9. stoletja v JV Alpah (glej *Zgodnjesrednjeveški okostni pokopi z lončenino – pregled*). Datacija grobne celote, primerjave in obseg doglajenosti lončka (prim. Štular 2008, 57, op. 51), kaže na njegovo starejšo datacijo, v 8. ali na začetek 9. stoletja.

Zgodnjesrednjeveški okostni pokopi z lončenino – pregled

Večina zgodnjesrednjeveških kultur Evrope je poznala navado pridajanja lončenine v grobove (Eichert 2010, 134), čeprav je tradicija mnogo starejša in sega v prazgodovino. Tako se lončenina pojavlja – če se ozremo le na zgodnjesrednjeveškemu predhodne obdobje – že v okostnih grobovih pozne antike oz. časa preseljevanja ljudstev tako na našem današnjem prostoru (Slovenija: npr. Bolta 1981, t. 4:2, t.6:5, t.8:3; Slabe 1975, t.5:2; Sagadin 1988, 61-62, t. 25:9, t.63:3; Pavletič 2025, 221, 241-247) kot na sosednjih območjih (npr. Avstrija: Benedix 2024; taf. 44-45; Italija: Giostra 2024, 243-244; Riemer 2000, 178-189; Vitri et al. 2014). Lončenina kot pridelek je zlasti prisotna v t. i. avarskih (Stadler 2005, 151-158) in germanskih grobovih (Eichert 2010, 134).

⁴ Določeno po metodologiji: Pleterski 2010, 54-87.

Zgodnjesrednjeveški okostni⁵ pokopi z lončenino z območja Slovenije predstavljajo časovno in tipološko razmeroma homogeno skupino, umeščeno v 8. in 9. stoletje (Knific 2002), ki je v starejših raziskavah imenovana tudi kot »skupina pokopov s keramiko« (Korošec 1979). Oblike so primerljive nekaterim primerkom z avstrijske Koroške, kjer jih datirajo v 8. stoletje oziroma najkasneje v zgodnje 9. stoletje in nekaterim primerom s Hrvaške (Eichert 2010, 134). Severno in severovzhodno od vzhodnoalpskega prostora je v grobovih predvsem lončenina srednjedonavske kulturne tradicije. Lončenina z zgornjeavstrijskih grobišč Gusen in Auhof, ki sta reprezentativna za običaj pridajanja lončenine v grobove, je podobna koroškim oblikam in se prav tako večinoma umešča v 8. in zgodnje 9. stoletje. V Vzhodni Avstriji je lončenina kot grobni pridelek znana v karolinškodobnih kontekstih, posamič še tudi kasneje. Na grobiščih Krungl in Hohenberg lončenih pridakov ni, oz. predstavljajo izjemo. Podobni lonci, kot grobni pridatki, se pojavljajo vse do severovzhodne Bavarske (Eichert 2010, 134-135).

Na avstrijskem Koroškem so grobne celote z lončenino (odkrita večinoma pri nogah in v nekaterih primerih tudi v kombinaciji z nožem, kot v našem grobu 1/2023) znane z grobišča Baldramsdorf Rosenheim, npr. v grobovih 8, 11 in 14 (Eichert 2010, Taf.7-9), datirane v 2. polovico 8. stoletja (Eichert 147-149). Na grobišču v Brücklu, ki je kot celota na podlagi elementov skupine B za avstrijsko Koroško (po S. Eichert), datirano v drugo polovico 8. stoletja (Eichert 2010, 164-165), je bil odkrit grob 1 z lončkom ob nogah pokojnika (Eichert 2010, Taf.14/grab 1). V isti časovni okvir (avstrijske Koroške skupine B), sodi tudi grobišče Goriach (Eichert 2010, 165), kjer so bili lončki odkriti v treh okostnih grobovih (npr. Eichert 2010, Taf 17/grab 1) ter prav tako nekatera okostna grobišča z manj ali slabo znanimi konteksti najdb lončenine, kot so Kosasmojach z enim lončkom (Eichert 2010, 120 in 165, T.24/grab 3), Puppitsch–Obermühlbach v grobu 1968/4 (Eichert 2010, 164-165, T. 26), Toplitsch v grobu 1 (Eichert 2010, T. 31/grab 1) in Villach Judendorf Sandgrube z grobom 32 (Eichert 2010, T. 34). Gre za pokope, ki je z značilnostmi skupine B, na podlagi členitve tamkajšnjega drobnega gradiva umeščena v čas med 740 in 830 (Eichert 2010, 164-166), ko se grobovi z lončenino pojavljajo na manjših okostnih grobiščih s trajanjem 2-3 generacij (Eichert 2010, Abb. 43; 164-166). Lončenino v grobovih tega prostora, je mogoče razumeti kot elemente predkrščanskih tradicij ter kot kazalce kulturnih in političnih povezav, zlasti z območjem Avarije in Bizanca (Eichert 2010, 21-23, 55,72, 82, 104, 105).

Na območju Dalmacije se okostni grobovi z lončenino pojavljajo na grobiščih s t. i. poganskim načinom pokopavanja med 8. in začetkom 10. stoletja. Takšni grobovi so zlasti razširjeni v Dalmatinski zagori (Cetinska krajina, Sinjsko in Kninsko polje, zaledje Zadra in Šibenika) ter na Livanjskem polju. Zanje je značilna preprosta lončena posoda, pogosto ročno izdelana ali oblikovana na počasnem vretenu, ki je navadno položena k nogam pokojnika ali ob stran grobne jame. Ob loncih se pogosto pojavljajo še železni noži, kresila, srpi, šila in občasno nakit, kot so srebrni uhani ali prstani. Prisotnost teh pridakov naj bi odražala simbolno vlogo vsakdanjih predmetov v pogrebnih običajih pred razširitvijo krščanstva (Petrinec 2009). Prisotnost kosti ptic/kokoši v teh grobnih sestavih ne omenjajo (prim. Petrinec 2009; Sokol 2006), se pa omenja prisotnost jajčnih lupin (Petrinec 2009, 259).

Na območju hrvaške Istre so primeri zgodnjesrednjeveških grobov z lončenino znani na grobišču v Žminju. Lončenina je sicer prisotna v zasutjih grobov, npr. v grobu 41 (Marušič 1987, 22) ali ob grobni konstrukciji plošč, npr. grob 15 (Marušič 1987, 15), vendar razen morda primera gr. 41, ni bila nedvoumno prepoznana kot pridelek. Okostni pokopi starejših istrskih grobišč 7. in 8. stoletja, s t. i. barbariziranih slovansko-romanskih nekropol (glej Marušič 1980), poleg steklenega posodja vsebujejo tudi domačo (hišno) posodje, ki je bilo v nekaterih primerih pridano v predelu trebuha ali glave (Marušič 1967, 336-337, 339).

⁵ V pregledu ne upoštevamo lončkov oz. lončenine v žarnih grobovih (npr. Belak 2014; Modrijan 2020).

Zgodnjesrednjeveških grobov z lončenino ne poznamo z območja t. i. slovanske poselitve **SV Italije** (Mader 1994, 39), saj gre tam za mlajše, grobne kontekste predvsem t. i. ketlaške faze (glej Borzacconi 2021; Possenti 2021), ko pridajanje lončenine v grobove nasploh ni več prisotno. Poznoantično grobišče Romans d'Isonzo (in nekatera druga grobišča v Furlaniji), s t. i. langobardskimi in/ali staroselskimi značilnostmi pokopov, kažejo, da je bila navada pridajanja (delov) lončenine, na grobiščih tod znana še vse do konca 7. stoletja. V enem izmed tamkajšnjih grobov so bili v lončeni posodi odkriti tudi ostanki ptice in jajc. Običaj razlagajo kot pozne prežitke antične tradicije obrednih poedin na grobovih, ki so jih sprva sicer izvajali tudi kristjani, vendar jih je cerkev že leta 572 prepovedovala (Vitri et al. 2014, 314-315, Fig.22).

Na območju med reko Savo in Dravo na Hrvaškem zgodnjesrednjeveške okostne grobove z lončenino datirajo v 8. in v začetek 9. stoletja ter jih povezujejo z elementi poganskih pogrebnih običajev zahodne Panonije, pred kristjanizacijo, ki se v tem prostoru uveljavi do srede 9. stoletja (Filipec 2010, 268-271). Pregled izbranih primerov lončenine iz okolice Zagreba, Brodskega Vrbovca ter Varaždina, Osjeka in Vinkovcev, je podal Željko Tomičič (2002). Natančnejši podatki o legah lončkov znotraj groba so zaradi starejših izkopavanj večinoma neznani, z izjemo grobišča v Brodskem Drenovcu, kjer so bili večinoma odkriti v bližini glave, v enem primeru pri nogah pokojnika (Tomičič 2002, 136-139:27-50). Datira jih v konec 8. in v začetek 9. stoletja (Tomičič 2002, 140-141).

Šlo bi naj za izraz vpliva kulturnega okolja pozne avarske dobe v zahodni Panoniji (in avaro-slovanskega sobivanja) ter obdobja neposredno po propadu Avarskega kaganata ob koncu 8. in v začetku 9. stoletja, ko naj bi še prevladovali poganski pogrebni običaji. S postopnim širjenjem kristjanizacije pa naj bi ta praksa v večjem delu Panonije do srede 9. stoletja postopoma izginila (Filipec 2010, 268-271).

Slovenija

Do leta 2002 odkrite primere s 17 grobišč, je sistematično zbral Timotej Knific (2002). Največ tovrstnih grobišč je bilo dokumentiranih ob zgornjem toku Save (9) ter na Dravski ravni (3), manj na Koroškem (2), najjužnejši primeri so bili iz Roj pri Moravčah, Cerovega loga⁶ (Breščak 2002) in Dobove na vzhodu (Knific 2002, sl. 1). Lončenina kot pridelek je bila odkrita v 57 okostnih grobovih. Le eno grobišče (v Zgornjem Dupleku), je takšno, kjer je bila lončenina v vseh, to je 9 grobovih. Splošne ugotovitve te študije kažejo še, da je bil najpogostejši pridelek v grobovih z lončenino železen nož ter da je lončenina najpogosteje pridana k nogam, predvsem k stopalom pokojnikov ter da gre za enotno lončenino globokih loncev z izvihanimi ustji in ravnim dnom. Ostenja so gubasta, zunanja površina je zglajena, v notranjosti so vidni navpični potegi. Okrašeni so z enojnimi valovnicami ali s snopi valovnic z lončarskimi glavniki. Barva lisaste površine največkrat prehaja od svetlorjave k temnosivi oziroma črni. Na dnu so pogosto odtisi osi vretena. Lončenina v večini primerov sodi v obsežen in razširjen sklop t. i. podonavske lončenine, ki se povezuje s slovanskim prebivalstvom 7. in 8. stoletja. Spremljajoče najdbe na slovenskih najdiščih kažejo na datacijo v drugo polovico 8. in 9. stoletje (Knific 2002, 127-128). Po objavi (glej Knific 2002, št.1-32) gre predvsem za tipološke oblike ustij od S2 do S4 (prim. Pleterski 2010, 158-159), katerih časovno jedro uporabe v absolutnem zajema čas po letu 630 (S2), 642 (S3) oziroma 764 (S4) s trajanjem do druge polovice 11. stoletja (prim. Magdič 2021, 30-45).

Pregled T. Knifica sedaj dopolnjujemo s štirimi novejšimi odkritji na območju Slovenije po letu 2002 in do 2025 (sl. 4.6.2:), ki z zadnjo najdbo na Mlinem utrujejo razprostranjenost okostnih grobov z lončenino v

⁶ Prvo objavo najdišča (Breščak 2002), ki jo je že upošteval T. Knific v pregledu (Knific 2002), dopolnjuje tudi kasnejša objava dodatnih grobov iz leta 2004 (Udovč 2018).

Blejski mikroregiji ter jo razširjajo oz. dopolnjujejo na dosedanjem južnem robu pojava, v osrednji Sloveniji ter v SV delu Slovenije.

1. Spodnje Škovce

Leta 2008 je bil na najdišču Spodnje Škovce (pri Dolskem) odkrit osamljen dvojni okostni grob ženske in deklice z lončenino, pri čemer je imelo starejše okostje lonček pri nogah. Nadaljnje raziskave pridatkov in drugih kontekstov so pokazale, da je šlo ob pokopu najverjetneje za vrsto simbolnih dejanj, ki so vključevala tudi pridajanje izbranih delov razbite lončenine ter njihovo nameščanje v grobno jamo (pravilno obračanje). Študija izpostavlja tudi problematiko pridajanja lončenine v grobove, ki ne tvori sestavljive celote (Žorž 2009).

2. Litijska cesta pri Ljubljani

Leta 2015 je bil raziskan del manjšega okostnega grobišča na najdišču Litijska cesta pri Ljubljani (Perko 2015; Perko et al. 2017), od koder izhaja tudi lonček, ki ga povezujejo z grobom 2. Odkrit je bil v spodnjem delu okostja, vendar uničen z strojnim izkopom (Perko et al. T.1:2, 56-57). Rezultat radiometričnega datiranja (z metodo radioaktivnega ogljika) ostankov kosti iz groba 2 z laboratorijskim datumom 1245 (+/-30) (Perko et al. 2017, Sl. 56), ima kalibrirano datacijo 666-888 (3-sigma). Najstarejši grobovi med katere sodi tudi grob 2, so iz druge polovice 8. stoletja. V grobu 2, so bili odkriti ostanki usnjene nožnice ter kosti mlade kokoši (*Gallus domesticus*) (Perko et al. 2017, 71-74). Kost ptic (Aves) in/ali kokoši v kombinaciji z nožem so bile odkrite še v grobovih 3, 10 in 13 (Perko et al. 2017, T.1 in T.4).

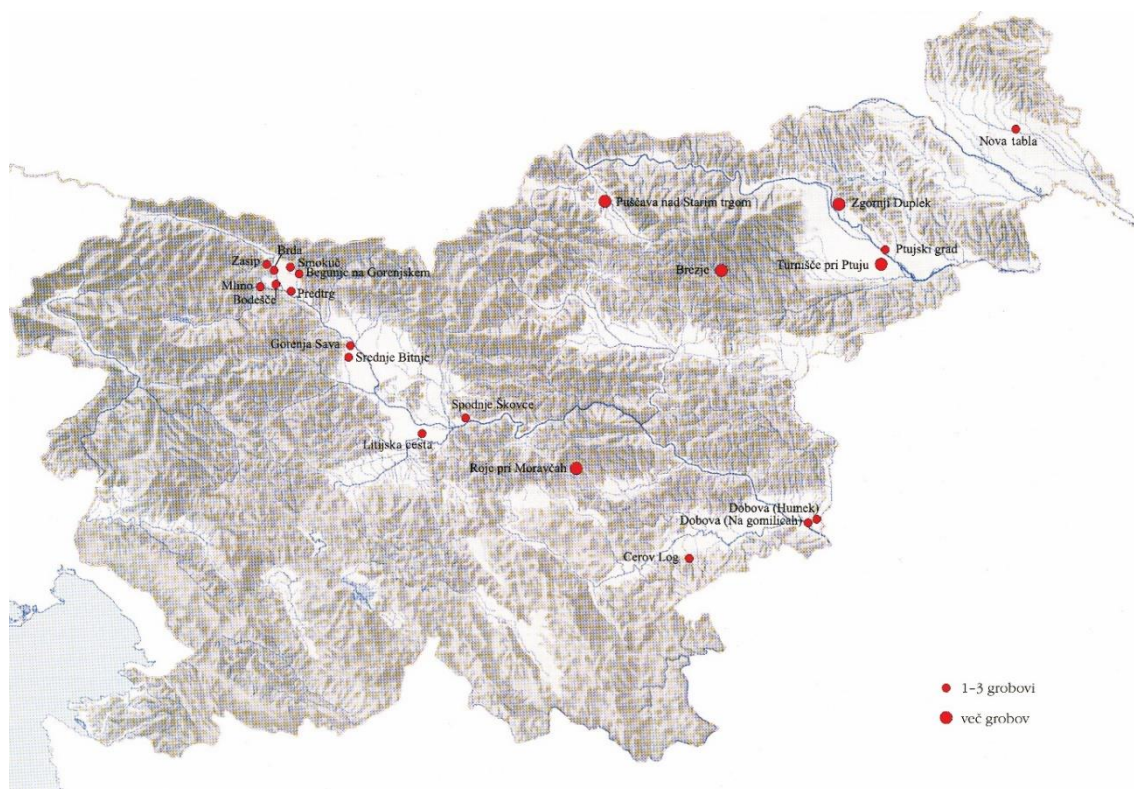
3. Nova tabla

Na najdišču Nova Tabla pri Murski soboti je bila med avtocesto in južnim delom Soboškega jezera odkrita skupina najmanj 13 okostnih grobov, v katerih so se okostja že povsem razgradila. V grobovih so bili trije lončki ter nekaj železnih odlomkov. Grobovi so bili različnih usmeritev, datirajo jih lončki tipa S2, S3 in S4 ter C14 datacija. Grobišče je zanesljivo obstajalo v 9. st.⁷

4. Bled-Mlino

Med predhodnimi raziskavami za pozidavo prostora med vaškim jedrom Mlinega in zaselkom Zazer je bil leta 2023, med drugimi, odkrit grob z lončkom (Ogrin 2024), ki je predmet podrobnejše obravnave tega prispevka. Ta primerek sedaj številčno dopolnjuje že znane primerke lončkov z območja Mlinega, odkritih v 20. stoletju (Ložar 1929, Petru 1983). Z območja vile Bled (nekd. Suvabor), ki je od območja tokratnih raziskav (2023), oddaljena med 200 in 300m, so že dalj časa znane najdbe zgodnj srednjeveških lončkov, med njimi tudi kot grobnih pridatkov (Ložar 1929, 59, sl.1-2; Knific 2002, sl.1). Več okostnih, domnevno zgodnj srednjeveških grobov, naj bi odkrili že pri gradnji te vile (Ložar 1929, 59). Še en zgodnj srednjeveški lonček je bil leta 1982 odkrit v jezeru, ob kopališču (Petru 1983, 264), 200 m zahodneje od te vile (Štular 2008, 71-74, sl. 48). Podrobnejšo analizo tega lončka je opravil B. Štular, ki ga na podlagi tipoloških primerjav datira v 9. ali najkasneje v 10. stoletje (Štular 2008, 71-74). Leta 1929 odkrit primerek je po okroglem vtisu izbokline na lončarski podlagi (gl. Knific 2002, sl.1), predvsem pa z višino 12,5 cm (Ložar 1929, 59), identičen našemu z groba 1/2023 (Tab.1:1).

⁷ ZBIVA: <https://zbiva4.zrc-sazu.si/najdisce/grobisce/10004165?search=10004165&page=1>

Slika 4.6.2: Slovenska najdišča zgodnj srednjeveške lončenine v okostnih grobovih odkritih do leta 2023 (dopolnjeno po Knific 2002, Sl. 1). Tehnična izvedba: D. Valoh (Inštitut za arheologijo, ZRC SAZU).

Železen nož (t. 1:2) s trnastim nastavkom za ročaj. Hrbet noža je raven, prehod iz trna v rezilo je stopničast, presek trna je pravokotne oblike in rezila trikotne oblike. Konica noža je poškodovana. Ohranjena celotna dolžina 12,9 cm, višina: 1,5 cm, dolžina trna: 4,9 cm, dolžina rezila: ,5 cm.

Nož datiramo v 8. in 9. stoletje.

Noži z ravnim hrbtom in trnom za nasaditev ročaja so pogosti pridatki v poznoantičnih in zgodnj srednjeveških grobovih (Varga 2024). Najbolj podobni noži so bili v Blejskem kotu odkriti na grobišču Dlesc pri Bodeščah, (Knific, Pleterski 1981, 501). Grobovi z noži pa so bili odkriti še na grobišču Pristavi, Žalah pri Zasipu (Knific, Pleterski 1983), Blejskem otoku kjer so v grobovih od 8. stoletja dalje in 9. stoletju.

Na grobišču v Bodeščah je bilo raziskanih 45 grobov, od tega je bilo v 11 grobovih pridan železen nož. Vsi določljivi grobovi so moški. Na Pristavi na Bledu je bilo raziskanih 233 zgodnj srednjeveških grobov, med katerimi je le 22 grobov vsebovalo nože vendar prevladujejo v ženskih grobovih (Varga 2024). Na Žalah v Zasipu je bilo raziskanih 55 grobov, od tega so imeli le 4 grobovi železne nože (Varga 2024, 76).

Lega nožev v grobovih je na levi strani okostij v višini pasu, pod pasom, v dlani levice, lahko pa tudi med nogami. Lega nožev ob pasu kaže na del noše, medtem ko ostale lege, kot je v dlani pa si razlagamo kot da so bili ti noži priloženi v grob s posebnim namenom (Knific, Pleterski 1981, 501). Pri na novo odkritih grobovih v letu 2023 (Ogrin 2025?) sta bila v obeh grobovih odkrita železna noža. V zgodnj srednjeveškem grobu 2/2023 je bila pokopana ženska z bogatim nakitom in železnim nožem s trnom za nasaditev ročaja. V drugem poznoantičnem grobu 3/2023 je bil pokopan moški z železnim nožem, ki je imel okrašen koščen ročaj (Ogrin, Rihter 2026).

Železni noži so v moških in ženskih grobovih, vendar prevladujejo v moških grobovih. V večini primerov so noži edini pridelek v grobu, lahko pa so tudi v kombinaciji z nakitom, pasnimi sponami ali lončkom, kot je to grob 1/2023.

Železna palčka (t. 1: 3) v prseku okrogle oblike, ohranjena dolžina

Železna tanjša palčka (t. 1. 4), na enem koncu zakrivljena. Okroglega preseka, ohranjena dolžina

Datacija groba

Grob 1/2023 z Mlina na podlagi priloženega lončka in noža sodi v čas od 8. do 9. stoletja.

3. Faza: novi vek

STRATIGRAFSKA SLIKA

Nad naravnimi plastmi, kot so SE 1 ali SE 2 in premešanimi plastmi, kot je SE 7 ali SE 18, je bila meljsto rjava plast SE 3 z novoveškimi najdbami, katero je prekrivala ruša SE 4. V naravne plasti SE 1, pa so bile vkopane novoveške jame 1, 2, 3, 4 in 5.

V zgornjih plasteh SE 3 in SE 4 ter vkopanih jamah: jama 1, 2, 3 in 4 so bili odkrite najdbe iz 20. stoletja. Vseh novoveških najdb je bilo odkritih 20; od tega 8 kovinskih, 2 steklena kosa in 13 keramičnih predmetov.

KATALOG NAJDB

Tabla 1

1 Lonček. Odlomki ustja, ostenja in dno lončka, groba lončarska glina, v prelomu znotraj in zunaj lisasta svetlo-rjava, siva in temnorjava barva, v prelomu temno rjave barve. Izdelan na mirujoči podlagi, rob ustja obvrten do vratu. Površina luknjičasta. Okras: pas valovnic na ostenju, na dnu lončka okrogel odtis. Velikost: zunanji premer ustja: 10,2 cm; debelina ostenja: 0,4-07 cm; višina: 12,5 cm; obod: 11,3 cm. Grob 1/2023.

2 Železen nož. Železen nož s trnom za nasaditev.

3 Železna palčka. Dolžina 4,3 cm, premer 0,3 cm. PN 1. Grob 1/2023.

4 Železna palčka, zakrivljena. Dolžina 5,4 cm, premer 0,9 cm. PN 4. Grob 1/2023.

5 SPECIALISTIČNA POROČILA

5.1 ANTROPOLOŠKA ANALIZA

Dr. Petra Leben-Seljak, fizična antropologinja

Avgusta d. o. o.

Tel.: 031 512 538

petra.leben@gmail.com

Žiri, 10. 8. 2023

Antropološka analiza: Bled – Mlino, grob 1/2023

Ob testnem sondiranju je bil najden en skelet, ki sem ga pregledala in situ v torek, 8. avgusta 2023. Izkop je izvajal zavod ArheoAlpe pod vodstvom arheologinje Mije Ogrin, po pridatkih sodi grob v staroslovansko obdobje.

Antropološka analiza je bila narejena po standardnih morfoloških metodah na terenu.

Okostje pripada moškemu, staremu med 25 in 40 let, visokemu ok. 163 cm, širokih ramen in desničarju.

Patoloških sprememb ni bilo videti, pod nogami je imel okostje ptiča.

Lega in ohranjenost okostja

Okostje je ležalo na hrbtu, roki iztegnjeni ob trupu. Manjkale so kosti stopal, ki so bile odstranjene pri bageriranju (shranjene in pregledane). Lobanja je bila poškodovana, manjkal je zgornji del obraza (ličnici, maksili), našla sem samo izoliran zgornji prvi sekalec in dve zobni korenini (kariozen kočnik?). Tudi mandibula je bila poškodovana: desni kapitulum (sklepna glavica) je bil odlomljen in najden v sekundarni legi ob lobanji. Na prvi pogled menim, da gre za post mortem poškodbo (posmrtno: čas nastanka ni znan, kosti pa so bile že brez organske komponente, neelastične), vendar pa značilnosti prelomov na neočiščenih kosteh niso dobro vidne. Preveriti bi bilo treba tudi to, če je bil ob čiščenju groba najden še kakšen zgornji zob.

Kosti so bile krhke, zlasti tisti deli, ki zgrajeni iz gobastega kostnega tkiva. Predel medenice je bil v slabem stanju (kolčnici, kaputa stegnenic), enako velja za vretenca, kosti so bile ob dvigu skeleta lomljive. Lahko bi šlo za posledico osteoporoze, vendar je to malo verjetno, saj je bil moški razmeroma mlad: pri tej starosti še ne prihaja do starostne izgube kostne mase, izjemoma pri ženskah zaradi hormonalnih sprememb. Verjetnejši vzrok za krhke kosti je sestava substrata, okostje je ležalo v pesku. Podobno krhkost kosti sem opazila pri analizi dveh grobišč z Dolenjske, kjer so bili skeleti ravno tako najdeni v pesku: Cerov log (peskokop) in Vrajk pri Mokronogu.

Živalske kosti

Med obema golenicama (v višini meč) so ležale kosti živali, verjetno ptičje. Še več je bilo najdenih pri dvigu skeleta pod levim kolenskim sklepom.

Spol: moški

Medenica je bila v slabem stanju, ovrednotiti je bilo mogoče le štiri spolne znake na desni kolčnici: dva kažeta na moškega (incisura ischiadica major +1/+2, sulcus postauricularis ni prisoten), preostala dva sta neizpovedna (arcus compose -1 (?), sulcus preauricularis +1/0).

Na lobanji so vsi spolni znaki moški: processus mastoideus +1, glabella +1, arcus superciliaris +1/+2, margo orbitae +2, corpus mandibulae +2, trigonum mentale +2. Velikost skočnic je na spodnji meji za moški spol, kar pa ni nenavadno, saj je bil nižje postave.

Starost: 25-40 let

Osifikacija okostja je končana, sternalni del ključnice je prirasel (faza III, nad 24 let). Lobanjski šivi so zarasli, vendar sta koronalni in sagitalni ektokranialno zelo dobro vidna, kar kaže na starost ok. 30-40 let. Obraba zob po Brothwellu: 25-35 let.

Zobje

Od zgornjih zob je bil ohranjen en prvi sekalec, domnevno pa tudi korenine kočnikov (glej spodaj).

V mandibuli je osem sprednjih zob manjkalo post mortem (vsi štirje incizivi, oba podočnika in leva ličnika; alveole so bile zapolnjene s peskom), vendar smo našli enega od teh izpadlih zob (spodnji ličnik, PM). Preostalih osem zob je bilo še v alveolah (vseh šest kočnikov in desna ličnika). Stopnja obrabe zob po Brothwellu: M₁ 4+, M₂ 4, M₃ 2 (levi) in 3 (desni). Karies na tretjem levem kočniku, M₃ sin.: tretjina krone, bukalno. Ostali zobje v mandibuli so bili zdravi. Bi bili pa lahko kariozni zgornji kočniki. Znotraj desnega vogala mandibule sta bili najdeni dve zobni korenini, verjetno ostanek karioznega zoba: ker nista iz mandibule, morata biti iz maksile.

Patologija

Večjih patoloških sprememb ni bilo videti, manjše (če obstajajo) bi se lahko pokazale pri pregledu očiščenih kosti.

Telesna višina in konstitucija

Telesna višina okrog 163 cm. Izračunana je po metodi Manouvrier na osnovi dolžin desne stegenice (164,5 cm), leve golenice (162,5 cm) in desne nadlahtnice (161 cm).

Izračunana širina ramen po Piontku: 41, 3 cm.

Relativna širina ramen glede na telesno višino: indeks 25,3 = širokoramenski telesni tip.

Lateralna asimetrija v obodu ključnic = desničar.

Izmerjeni parametri postkranialnega skeleta v mm, oznaka mere po Martinu:

Ključnica, leva, dolžina in obod: Cl 1 = 160, Cl 6 = 39

Ključnica, desna, dolžina nemerljiva: Cl 6 = 43

Nadlahtnica, desna, dolžina, distalna širina in obod: H 1 = 310, H 4 = 62, H 7 = 69

Stegnenica, desna, dolžina in obod, kaput nemerljiv: F 2 = 435, F 8 = 84

Golenica, leva, dolžina: T 1a = 345

Skočnica (talus), maksimalna dolžina: leva 53, desna 54

Osnovna metodologija

ACSÁDI, G. in J. NEMESKÉRI, *History of Human Life Span and Mortality*. – Budapest, 1970.

AUFDERHEIDE, A. C. in C. RODRÍGUEZ-MARTÍN, *The Cambridge Encyclopedia of Human Paleopathology*. – Cambridge, 1998.

BLAU, S., UBELAKER, D. H. (ed.), *Handbook of Forensic Anthropology and Archaeology*. – Walnut Creek, California: Left Coast Press, 2009.

CHIARELLI, A. B. (ed.), Recommendations for Age and Sex Diagnoses of Skeletons. – *Jour. Hum. Evol.* 9, 1980, 517-549.

COX, M. in S. MAYS (ed.), *Human Osteology in Archaeology and Forensic Science*, London, 2000.

HILLSON, S., *Dental Anthropology*. – Cambridge, 1996.

İŞCAN, M. Y. in K. A. R. KENNEDY (ed.), *Reconstruction of life from the skeleton*. – New York, 1989.

KATZENBERG, M. A. in S. R. SAUNDERS (ed.), *Biological anthropology of the human skeleton*. – New York, 2000.

KROGMAN, W. M. in M. Y. İŞCAN, *The human skeleton in forensic medicine*. – Springfield, 1986.

MARTIN, R. in K. SALLER, *Lehrbuch der Anthropologie I*. – Stuttgart, 1957.

ROGERS, J. in T. WALDRON, *A Field Guide to Joint Disease in Archaeology*. – Chichester, 1994.

SCHEUER, L. in S. BLACK, *Developmental Juvenile Osteology*. – London, 2000.

STEELE, D. G., The Estimation of Sex on the Basis of the Talus and Calcaneus. – *Am. J. Phys. Anthropol.* 45 (1976), 581-588.

WALDRON, T., *Palaeopathology*. – Cambridge, 2009.

Ljubljana, 16/09/2025

OKOSTJE KOKOŠI V GROBU Z MILNEGA (BLED)

Borut TOŠKAN

Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Novi trg 2, 1000 Ljubljana; borut.toskan@zrc-sazu.si

Popis taksonomsko opredeljenih ostankov kokoši (*Gallus gallus domesticus*) s pripadajočimi podatki o velikosti bolje ohranjenih primerkov (cf. Von den Driesch 1976⁸; vse mere so v mm) in posameznimi opombami so podani v spodnji tabeli. Večina dokumentiranih lomov je recentne starosti. Starost živali je na podlagi še nezraščene proksimalne epifize obeh nartnostopalnih kosti ocenjena na do 4 mesece. Ostroga ni razvita, prav tako ni vidna nagubanost kosti (angl. *scar*) na ustreznem predelu nartnostopalnic.

Levi primerek	Skelet. element ni podvojen (levo vs. desno)	Desni primerek
Coracoid Ohranjen distalni konec Bb = 12,5	Atlas Ohranjen v celoti	Coracoid Ohranjen proksimalni konec
Scapula Ohranjena proks. in osrednji del Dic = 11,0	Epistropheus Ohranjen v celoti	
Humerus Ohranjen v celoti Bp = 17,0 SC = 6,0 Bd = 13,5 GL = 64,5	Vertebrae (preostali primerki) skupaj: 20x (različna stopnja ohranjenosti), med njimi vsaj 1x vertebra cervicalis cranialis, 6x vertebra cervicalis caudalis in 5x vertebra caudalis	Humerus Ohranjen proksimalni konec
	Sternum Ohranjeni predeli: processus craniolateralis, manubrium sterni,	Radius Ohranjena proksimalni in distalni konec; osrednji del manjka

⁸ Driesch, A. von den 1976, A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites. – *Peabody Museum Bulletin* 1, 1–136.

	labium ventrale & dorsale, crista sterni [incl. Apex crista sterni], facies articulatio sternocostalis	Bd = 6,0 SC = 3,0
Ulna Ohranjena skoraj v celoti; manjka le proksimalna epifiza SC = 3,3 Did = 7,1	Costae Več deset odlomkov	Ulna Ohranjen proksimalni konec Bp = 7,5 Dip = 10,9
Carpometacarpus Ohranjen distalni konec Did = 6,8		Carpometacarpus Ohranjen distalni konec Did = 6,8
Os carpi radiale Ohranjena v celoti		
Os carpi ulanre Ohranjena v celoti		
Phalanx proxim. digiti majoris (anteriorna okončina) Ohranjen v celoti		
Phalanx distalis digiti majoris (anteriorna okončina) Ohranjen v celoti	Phalanx digiti alulae Delno ohranjen anatomska stran neprepoznana	
	Phalanges (posteriorna okončina) Skupaj: 10x (dobro ohranjeni), od tega 2x phalanges ungularis	
Femur Ohranjen delček proks. sklepa	Pelvis Ohranjeni predeli: ala preacetabularis, os pubis, fragm. os ischii, acetabulum [vse desno], os lumbosacrale	Femur Ohranjen v celoti Bp = 13,5 Bd = 13,4 SC = 6,0 GL = 72,5

Tibiotarsus Ohranjen odlomek proks. sklepa ter diafiza z delom dist. sklepa SC = 4,8		Tibiotarsus Ohranjen ves razen dist. Sklepa Dip = 15,5 SC = 4,9
Fibula Ohranjen caput fibulae		
Tarsometatarsus Ohranjen skoraj v celoti Proksimalna epifiza nezraščena Na diafizi eksostoze, morda kot posledica loma in (s tem povezane) infekcije		Tarsometatarsus Ohranjen ves razen dist. Sklep Proksimalna epifiza nezraščena SC = 5,1

6 RAZLAGA OZIROMA INTERPRETACIJA NAJDIŠČA

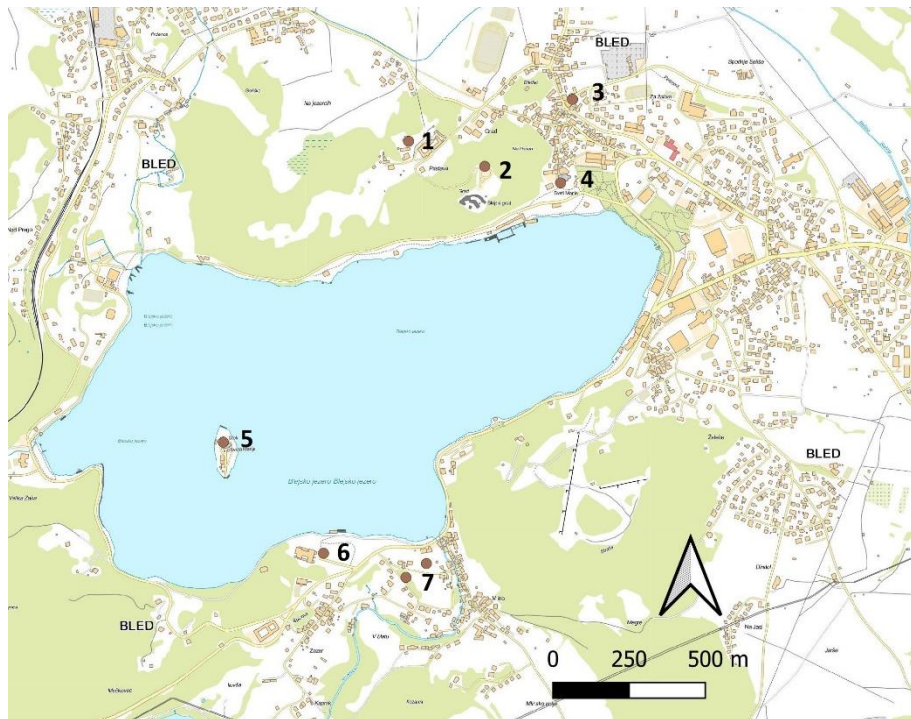
S predhodnimi arheološkimi raziskavami je bilo raziskanih 13 strojno in delno ročno izkopanih testnih sond do geološke osnove. Rezultati raziskav kažejo na večfazno uporabo prostora.

Najstarejšo fazo predstavlja novoodkrito zgodnesrednjeveško grobišče, ki ga potrjuje odkritje skeletnega groba 1/2023 z grobnimi pridatki, ki jih datiramo v 8. in 9. stoletje. Grob je po vsej verjetnosti skrajni zahodni rob še neodkrita staroslovanskega grobišča.

Novoveško fazo uporabe prostora predstavljajo posamezne novoveške najdbe, odkrite predvsem v zgornjih plasteh testnih sond. V več testnih sondah, kot so testne sonde 4, 9 in 11, so bili v zgornjih plasteh, predvsem v meljasto temno rjavi plasti (SE 2) in peščeno rjavi plasti (SE 14), odkriti posamezni odlomki novoveške keramike ter gradbeni material. V testni sondi 8 je bila odkrita odpadna jama z novoveškimi kosi stekla in skodelic. Takšne najdbe kažejo na intenzivnejšo novodobno uporabo prostora, verjetno povezano z obdelavo zemljišča, odlaganju smeti ali drugimi posegi v površinske plasti.

V grobu 1/2023 je pokopan moški, star med 25 in 40 let, visok okoli 163 cm, ki ga datiramo v 8. in 9. stoletje. Okostje je ležalo na hrbtu, desna loka iztegnjena na medenici, leva roka iztegnjena ob telesu. Smer pokopa vzhod – zahod, z glavo na zahodni strani. V roki, v višini medenice je imel železen nož, med stopali noge in spodnjega dela golenice je imel priložen lonček z okrasom pas valovnice in pod in med golenicami je bilo okostje kokoši. Lonček z okrasom valovnice opredeljujemo v čas v 8. in 9. stoletje. V isti čas sodi tudi železen nož.

Blejska mikroregija je že od konca 19. stoletja v središču arheoloških in zgodovinskih raziskav ter velja – z vidika zgodnesrednjeveške arheologije – za najbolj raziskano mikroregijo v Sloveniji. Raziskave, posebej intenzivne v 70. in 80. letih 20. stoletja, so dokumentirale obsežen korpus najdb, vključno z najmanj 17 zgodnesrednjeveškimi najdišči (Lozić 2024, 55, t.1), med njimi je 11 grobišč in le 3 naselbine, od tega 5 na območju Bleda (sl. 4.6.3), ki mu sedaj z odkritji v Mlinem dodajamo novo.

Slika 4.6.3: Odkrita zgodnesrednjeveška grobišča na območju Bleda: 1: Bled – Pristava; 2 Bled – Grad, Sedlo; 3 Brda, Žale; 4 Sv. Martin; 5 Bled – Otok; 6 Vila Bled; 7 Mlino.

Glede na umestitev groba 1/2023 v 8. in prvo polovico 9. stoletja velja poudariti naslednje: Za ta čas so v Jugovzhodnoalpskem prostoru značilna podeželska grobišča brez cerkva, katerih vrh pojavnosti je prav v 8. stoletju, ko se pojavljajo v največjem številu. V predhodnem obdobju jih je opazno manj, kar je mogoče pripisati tedaj prevladujočemu običaju sežiganja mrtvih, ki močno otežuje arheološko vidnost. Po sredini 9. stoletja so grobišča brez cerkva izjema in ne pravilo, v 10. stoletju pa povsem izginejo, kar je nedvomno posledica uvedbe cerkvenih pokopališč (Pleterski 2024, fig. 16, 123-128).

Vsa manjša grobišča brez cerkva v blejski mikroregiji se končajo približno v istem času. Konec njihove uporabe je mogoče na podlagi arheoloških in zgodovinskih virov trenutno postaviti med letoma 955 in 973 (Pleterski 2013b, 319). To je skladno tudi s koncem naselbine Bled–Pristava (Pleterski 2010), verjetno okoli leta 960 (Pleterski 2013b, 319). Hkrati pa se vzpostavi grobišče pri osrednji blejski cerkvi sv. Martina (Knific 2004, 106), zgodnjesrednjeveški pokopi na Blejskem otoku pa se nadaljujejo le še kratek čas (Pleterski 2024, 137), na kar kažejo tudi nekatere pozne oblike zgodnjesrednjeveškega nakita iz poznega 10. in začetka 11. stoletja (Rihter 2024, 166-167).

Izjema je torej pokopališče na Blejskem otoku (Pleterski 2013b, 318), kjer je bila prva predromanska cerkev najverjetneje zgrajena v prvem desetletju 11. stoletja (Štular 2020a-c, 180; Štular 2022, 86). Njena postavitev sovпада s koncem starejše faze pokopavanja, ki pa se je nato v več mlajših fazah nadaljevala vse do novoveškega obdobja (Štular 2020b).

Za razumevanje novoodkritih grobov v okviru zgodnjesrednjeveške topografije blejskih grobišč so pomembna tudi časovno in prostorsko bližnja odkritja z območja vile Bled (nekd. Suvabor), kjer so že dalj časa znane najdbe zgodnjesrednjeveških lončkov, med njimi tudi kot grobnih pridatkov (Ložar 1929, 59, sl.1-2; Knific 2002, sl.1). Več okostnih, domnevno zgodnjesrednjeveških grobov, naj bi odkrili že pri gradnji vile (Ložar 1929, 59). Še en zgodnjesrednjeveški lonček je bil leta 1982 odkrit v jezeru, ob kopališču (Petru 1983, 264) približno 200 m zahodnje od vile (Štular 2008, 71-74, sl. 48).

Druga grobišča - Na Sedlu, Pristava in Brdo (kot zaključne grobiščne enote), so medsebojno oddaljene od 240 do 535 m (Pristava–Sedlo 240 m, Sedlo–Brdo 396 m, Pristava–Brdo 535 m). Razdalja med grobovoma 2/2023 in 3/2023 (Mlino–Vila Epos) in med Vilo Bled je približno 320 m, med grobovi 2/2023, 3/2023 in 1/2023 pa 90 m. Za primerjavo: največje zgodnjesrednjeveško grobišče v jugovzhodnih Alpah, pri župni cerkvi v Kranju, je v času svojega največjega obsega v 10. stoletju, merilo v dolžino okoli 100 m. Menimo, da na podlagi razdalje med odkritimi grobovi pri vili Bled in odkritimi grobovi pri vili Epos ne gre za isto grobišče.

Glede na to, da pri vili Epos na podlagi dosedanjih arheoloških raziskav poznamo na razdalji 90 m dva široko razmeščena zgodnjesrednjeveška grobova 1 in 2/2023, s povsem različnima orientacijama ter ob slednjem še poznoantični grob (Ogrin, Rihter 2026), je ključno vprašanje ali lahko te grobove razumemo kot robove istega, večperiodnega grobišča, ki morda gravitira izven izkopnega polja proti severu ali zahodu oziroma ali gre za ločene skupine ali posamezne pokope v različnih obdobjih. Zato bo v prihodnje potrebno posebno pozornost nameniti preverjanju morebitnega prostorskega nadaljevanja pokopov proti severu, oziroma razjasnitvi, ali gre morda tam za širši pas z razpršenimi, posameznimi pokopi ali manjšimi skupinami pokopov.

Izredna koncentracija arheoloških in zgodovinskih informacij na Bledu ni naključna. Izjemna karizmatičnost blejske pokrajine se očitno navezuje na blejski otok, v katerem se po mnenju nekaterih

raziskovalcev materializira *genius loci*. Arheološka izkopavanja so namreč na otoku odkrila veliko kamnitih artefaktov iz 1. tisočletja pr. n. št., kar nakazuje, da gre morda za star ritualni prostor (Šribar 1971, 11). Številni namigi kažejo, da je otok v zgodnjem srednjem veku ohranil svojo ritualno funkcijo (Štular 2020), kar je narekovalo gradnjo prve krščanske cerkve (Pleterski 1995). Ta je postala dobro obiskovana romarska cerkev (Gornik 1990, 173–181), s čimer se potrjuje simbolni pomen otoka tudi v poznejših stoletjih (povzeto po: Pleterski 2013a, 12), in kar se je potrdilo tudi v času nemške okupacije, ko naj bi na otoku želeli zgraditi Votanov hram (Gaspari 2008). Blejsko jezero z otokom se v tem pogledu kaže kot izrazito privlačno središče, kar posredno potrjuje tudi razporeditev arheoloških najdišč na njegovem obrobju, ki se sedaj dopolnjuje novoodkrito grobišče na Mlinem. Njegova lega nad jezerskem iztokom ga namreč funkcionalno in morda tudi simbolno veže na jezerski prostor. To lahko sproža zanimiva nadaljnja vprašanja o pomenu in topografiji tega ter preostalih blejskih grobišč. Z nekaterimi redkimi najdbami, tudi unikatnih predmetov, pa odpira nova tipokronološka vprašanja in nudi možnosti za vzporejanje z drugimi grobišči v blejski mikroregiji s katerimi kaže tako podobnosti kot razlike (prim. Knific 1974; Pleterski 1982, 146; Knific 2008, 21; Knific 2004, 106, 107). Pripadajoče naselbine za zdaj ni mogoče lokalizirati. Tako kot pri večini blejskih grobišč gre za odprto vprašanje, ki predstavlja pomemben raziskovalni izziv in je že dalj časa predmet različnih obravnav (Knific 2004; isti 1983; Pleterski 2010; isti 2013; isti 2024; Lozić 2021; ista 2024).

7 POROČILO O UREDITVI OBMOČJA RAZISKAVE PO KONČANI RAZISKAVI

Po končni raziskavi so bila izkopna polja zasuta in vzpostavljeno je bilo prvotno stanje.

8 POROČILO O PRIMARNI ZAŠČITI IN KONSERVACIJI NAJDB

KONSEVIRANJE PREDMETOV

Nataša Nemeček

	PREDMET	ŠT.	pred konservacijo	po konservaciji
1	železen nož	1	 1 cm	 1 cm
2	Lonček z okrasom valovnice in odtisom na dnu	25		
3	železna paličica	1	 1 cm	
4	železen predmet	1	 1 cm	

9 PODATKI O ARHIVU NAJDIŠČA

9.1 SEZNAM STRATIGRAFSKIH ENOT

- SE 1 Peščena sivo rjava plast.
- SE 2 Meljasta temno rjava plast.
- SE 3 Ilovnato-peščena rjava plast.
- SE 4 Peščena sivo rjava plast z večjimi prodniki
- SE 5 Siva peščena plast.
- SE 6 Meljasta glina s koreninami.
- SE 7 Peščeno-ilovnata rjava plast.
- SE 8 Ilovnata rjava plast.
- SE 9 Peščena siva plast.
- SE 10 Meljasto-peščena črna plast.
- SE 11 Vkop SE 10.
- SE 12 Peščena sivo rjava plast.
- SE 13 Peščeno-meljasta rjava plast.
- SE 14 Meljasto-peščena rjava plast.
- SE 15 Vkop groba 1/2023.
- SE 16 Peščeno-meljasta rjava plast, zasutje.
- SE 17 Siva plast okroglih prodnatih kamnov.
- SE 18 Meljasto-peščena rumeno rjava plast.
- SE 19 Meljasto-ilovnata plast.
- SE 20 Vkop za vodovod, SE 21.
- SE 21 Peščeno-meljasta plast – polnilo vkopa.

9.2 SEZNAM SLIKOVNE DOKUMENTACIJE

št slike	opis							
1 do 15	Park Bled karekteristične slike dron in slike predmetov							
1-1 do 14	Park Bled sonda 1							
2-1 do 14	Park Bled sonda 2							
3 1 do 15	Park Bled sonda 3							
4-1do 15	Park Bled sonda 4							
5-1 do 15	Park Bled sonda 5							
6-1do 15	Park Bled sonda 6							
7-1do 16	Park Bled sonda 7							
8-1 do 16	Park Bled sonda 8							
9-1do 14	Park Bled sonda 9							
10-1do 14	Park Bled sonda 10							
11-1do 10	Park Bled sonda 11							

9.3 POROČILO O KOLIČINI GRADIVA

datum	predmet	okras	material	število	se	plast	grob	sonda		datacija	
01.08.23	posoda	glazura	keramika	1	2				▼	novi vek	
1.08.2023	opeka		keramika	2	2			4		novi vek	
01.08.23	gumb		kovina	1	2			4		novi vek	
03.08.23	skodelica	rože	porcelan	1	10			8		novi vek	
03.08.23	steklo		steklo	4	10			8		novi vek	
07.08.23	posoda		keramika	2	2			9		novi vek	
07.08.23	krožnik		porcelan	1	2			9		novi vek	
07.08.23	posoda		keramika	5	14			10		novi vek	
07.08.23	lonček	valovnica	keramika	1	16			1	10	zgodnji srednji vek	
08.08.23	nož		železo	1	16			1	10	zgodnji srednji vek	
08.08.23	železen predmet		železo	1	16			1	10	zgodnji srednji vek	
08.08.23	železen predmet		železo	1	16			1	10	zgodnji srednji vek	
08.08.23	železen predmet		železo	1	16			1	10	zgodnji srednji vek	
08.08.23	brus ?		kamen	1	16			1	10	zgodnji srednji vek	
07.08.23	krožnik		porcelan	1	14				11	novi vek	

9.4 SEZNAM VZORCEV

VZ ŠT.	GROB	SONDA	SE	OPIS
1	1	10	16	kosti
2	1	10	16	zemlja pod skeletom
3		10	14	kosti

9.5 SEZNAM POSEBNIH NAJDB

PN	GROB	OPIS
1	g1	železen predmet – oblika palčke
2	g1	nož
3	g1	lonček
4	g1	železen predmet – oblika žice
5	g1	železen kos

9.6 LOKACIJA IN DOSTOPNOST GRADIVA

ArheoAlpe, Triglavska cesta 8, 4264 Bohinjska Bistrica

10 SEZNAM UPORABLJENIH VIROV – LITERATURA

- Belak, M. 2014, Staroslovanski žarni grob s Kapiteljske njive v Novem mestu / Early Medieval cremation grave from Kapiteljska njiva in Novo mesto, Slovenia, *Studia Praehistorica in Honorem Janez Dular*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 30, 2014, 397-403.
- Benedix, J. 2024, Gräberfelder des 6. Jahrhunderts nach Christus aus dem Tullnerfeld und Traisental (NÖ) : Freundorf - Oberndorf/Ebene. *Archäologische Fundstellen in Niederösterreich, Neue Folge*, Bd 10.
- Bitenc, P. 2023, Prazgodovinsko grobišče na Pristavi na Bledu. Raziskave v letih 1975–1978. *Arheološki vestnik* 74, 385 – 427. DOI: <https://doi.org/10.3986/AV.74.13>; CC BY-SA
- Bitenc, P. in T. Knific 2020, Interpretacija grobišča in najdb = Interpretation of burial ground and finds. – V: Štular, B. (ur.), *Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih = Medieval archaeology of Bled Island* (Opera Instituti archaeologici Sloveniae 42). Ljubljana: Založba ZRC, 45–91.
- Bolta, L. 1981, Rifnik pri Šentjurju: poznoantična naselbina in grobišče. *Katalogi in monografije* 19. Narodni muzej.
- Borzacconi, A. 2021, Cultura di Köttlach: contesti e rinvenimenti in Friuli Venezia Giulia. Considerazioni e prospettive di ricerca. *Quaderni friulani di archeologia*, XXXI, 1. 279-303.
- Breščak, D. 2002, Slovansko grobišče na Camberku nad Cerovim Logom. Slawisches Gräberfeld auf dem Camberk oberhalb von Cerov Log – V: *Zgodnji Slovani, Zgodnjesrednjeveška lončenina na obrobju vzhodnih Alp. Die frühen Slaven*, Ljubljana. 104–110.
- Brodar, M. 1995, Končni paleolitik iz Poljšiške cerkve pri Poljšici. – *Arheološki vestnik* 46, 9–14.
- Cantuel, J., Garcia Petit, L., Gardeisen, A. , Mercier, M. 2010, Analyse archéozoologique du mobilier faunique de la nécropole mérovingienne de Crotenay (Jura) », *Revue archéologique de l'Est* , Tome 58 2009, mis en ligne le 27 septembre 2010, consulté le 28 août 2025.
- Eichert, S. 2010, Die frühmittelalterlichen Grabfunde Kärntens. Die materielle Kultur Karantaniens anhand der Grabfunde vom Ende der Spätantike bis ins 11. Jahrhundert. Klagenfurt am Wörthersee, Geschichtsverein für Kärnten.
- Filipec, K. 2010, Srednjovekovna keramika s lokaliteta Borinci-Crkvište-Crni Gaj 1961. *Opuscula archaeologica*, 34(1). 255-284.
- Gabrovec, S. 1975, Bled. V: *Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana, 162–164.
- Gabrovec, S. 1960, Prazgodovinski Bled. *Dela SAZU* 12, Sekcija za arheologijo 8. Ljubljana.
- Gaspari, A. 2008, Pregled in perspektiva arheoloških raziskav Blejskega jezera. V : *Neznano Blejsko jezero: podvodna kulturna dediščina in rezultati arheoloških raziskav*. Uredil Andrej Gaspari. *Vestnik XX*. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Ljubljana.
- Gaspari, A. 2008a, Preventivne arheološke raziskave Blejskega jezera pri Mlinem. V : *Neznano Blejsko jezero: podvodna kulturna dediščina in rezultati arheoloških raziskav*. Uredil Andrej Gaspari. *Vestnik XX*. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Ljubljana, 46–65.

- Gaspari, A., Masaryk, R., & Merela, M. 2022, Zgodnjesrednjeveška čolna deblaka iz Blejskega jezera. V Na obzorju novega: območje severnega Jadrana ter vzhodnoalpski in balkansko-podonavski prostor v obdobju pozne antike in zgodnjega srednjega veka. Založba Univerze. 367–401.
- Giostra, C. 2024, De infante: la sepoltura dei bambini nell'Italia longobarda. In: Studi di Archeologia. Rivista del Dipartimento di Civiltà e Forme del Sapere dell'Università di Pisa, vol. 30. University Press. 11–39.
- Gornik, F. 1990, *Zgodovina blejske župnije*. Celje.
- Ipavec, A., Klasinc, A. J. 2023, Bled – Pristava. Naselbina iz starejše železne dobe. *Arheološki Vestnik*, 74, 353–384. <https://doi.org/10.3986/AV.74.12>
- Leben, F. 1975, Poljšiška cerkev. V: *Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana, 165.
- Leben Seljak, P. 2023, Antropološka analiza: Bled – Mlino, grob 1/2023. Žiri. Tipkopis arhiv ArheoAlpe.
- Ložar, R. 1929, Arheološke najdbe na Bledu. V: *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 10, 58–60.
- Knific, T. 1974, Horizontalna stratigrafija grobišča Bled – Pristava II. – *Situla* 13/14, 315–326.
- Knific, T. 1983, *Bled v zgodnjem srednjem veku: arheološko preučevanje naselitve v mikroregiji*. Neobjavljeno doktorsko delo, Filozofska fakulteta (neobjavljeno/unpublished).
- Knific, T. 2004, Arheološki sledovi blejskih prebivalcev iz pozne antike in zgodnjega srednjega veka, Bled 1000 let, *Blejski zbornik* 2004, Bled, 93–117.
- Knific, T. 2002, Lončenina v zgodnjesrednjeveških grobovih na Slovenskem = Die Keramik in den frühmittelalterlichen Gräbern in Slowenien. V: *Zgodnji Slovani: zgodnjesrednjeveška lončenina na obrobju vzhodnih Alp*. Narodni muzej Slovenije. 115–128
- Knific, T. 2008, Zgodovina arheoloških raziskovanj v Blejskem kotu. V: *Pleterski* 2008.
- Knific, T., A. Pleterski 1981, Staroslovansko grobišče Dlesc pri Bodeščah (Die altslawische Necropole Dlesc pri Bodeščah). – *Arheološki vestnik* 32, 482–523.
- Knific, T., Pleterski, A. 1993, Staroslovanski grobišči v Spodnjih Gorjah in Zasipu. *Arheološki vestnik*, 44, 235–267,.
- Korošec, P. 1979, Zgodnjesrednjeveška arheološka slika Karantanskih Slovanov (Opera SAZU 22/1, Inštitut za arheologijo 11/1), Ljubljana.
- Lozić, E. 2021, Application of Airborne LiDAR Data to the Archaeology of Agrarian Land Use: The Case Study of the Early Medieval Microregion of Bled (Slovenia). – *Remote Sensing* 13(16), 3228.
- Lozić, E. 2024, Agricultural Dynamics of Bled Microregion (Slovenia). – V: Štular, B. et al. (ur.), *Settlement of the Eastern Alps in the Early Middle Ages* (Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 48), 53–72. DOI: 10.3986/9789610508786_04.
- Ložar, R. 1929, Arheološke najdbe z območja Bleda. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* (1929), letnik 10, številka 1/4. 58–60.
- A. Magdič 2021, Arheološka interpretacija Dravske ravni in okoliških vzpetin v zgodnjem srednjem veku: doktorska disertacija. Ljubljana.

- Mader, B. 1994, Das Frühmittelalterliche Gräberfeld in Pordenone., letnik 2, številka 2, Št. 2 (1994). 37-46.
- Marušić, B. 1987, Starohrvatska nekropola u Žminju. Posebno izdanje "Histrie archaeologica", sv. 1, 1987, Arheološki muzej Istre. Pula.
- Marušić, B. 1980, "Kratak prilog poznavanju ranosrednjovjekovnih barbariziranih nekropola Istre", *Situla* 20–21, str. 467-471).
- Marušić, B. 1967, "Nekropole VII. i VIII. stoljeća u Istri." *Arheološki vestnik* letn. 18 (1967) str. 333-347.
- Modrijan, Z. 2020, Bodešče, Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih / Medieval archaeology of Bled Island, *Opera Instituti Archaeologici Sloveniae* 42, 279-286.
- Ogrin, M. 2023, Predhodne arheološke raziskave arheološki testni izkop za pozidavo območja Mlino. Bohinjska Bistrica. Arheoalpe.
https://ised.gov.si/api/javna/neavtoriziran/arheo/prvo_porocilo/files/41822/download.
- Ogrin, M. in J. Rihter 2026, Končno poročilo za predhodne arheološke raziskave – arheološke raziskave ob gradnji za pozidavo območja Mlino. Bohinjska Bistrica. Ljubljana.
- Pavletič, K. 2025, Analize identitet v pozni antiki na podlagi grobišča Lajh v Kranju (Doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Perko, M. 2015, Litijska cesta. Zgodnjesrednjeveško grobišče (izkopavanja leta 2015), Diplomsko delo. Filozofska fakulteta. Ljubljana.
- Perko, M. Janežič, P., Hvalec, S., Tomazo – Ravnik, T., Tolar, T., Toškan, B., 2017, Končno poročilo o arheoloških raziskavah na Litijski cesti (15 – 0313 Ljubljana – Litijska cesta).
- Petrinec, M. 2009, Groblja od 8. do 11. stoljeća na području ranosrednjovjekovne hrvatske države. Muzej Hrvatskih Arheoloških Spomenika.
- Petru, P. 1983, Bled. – Varstvo Spomenikov 25. 263– 265.
- Pleterski, A. 1982, Časovna izpovednost plastovitosti staroslovanskega grobišča Sedlo na Blejskem gradu. – *Arheološki vestnik* 33, 134–150.
- Pleterski, A. 1995, The trinity concept in the Slavonic ideological system and the Slavonic spatial measurement system. – *Swiatowit* 40, 113–143.
- Pleterski, A. 2008, Zgodnjesrednjeveška naselbina na blejski Pristavi: Najdbe/ Frühmittelalterliche Siedlung Pristava in Bled. Edited by Andrej Pleterski, vol. 14, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU; Založba ZRC, Ljubljana.
- Pleterski, A. 2010, Zgodnjesrednjeveška naselbina na blejski Pristavi: Tafonomija, Predmeti in Čas / Frühmittelalterliche Siedlung Pristava in Bled. Edited by Andrej Pleterski, vol. 19, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana.

Pleterski, A. 2013a, *The invisible Slavs: Župa Bled in the "prehistoric" Early Middle Ages*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 28.

Pleterski, A. 2013b, Korak v kronologijo zgodnesrednjeveškega naglavnega nakita vzhodnih Alp. – *Arheološki vestnik* 64, 299–334.

Pleterski, A. 2024, Images Behind the Archaeological Curtain: Vlachs, Slavs, Župas, Principalities, Carantania. – V: *Settlement of the Eastern Alps in the Early Middle Ages* (Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 48), 101–152. DOI: 10.3986/9789610508786_07.

Possenti, E. 2021, Produzioni metalliche di VIII-X secolo in Veneto e Trentino-Alto Adige e loro rapporto con la cosiddetta cultura di Köttlach, "Quaderni Friulani di Archeologia", XXXI,1. pp. 177-213.

Riemer, E. 2000, Romanische Grabfunde des 5. – 8. Jahrhunderts in Italien. Internationale Archäologie 57.

Rihter, J. 2024, Chronological Remarks on Early Medieval Jewellery and Evidence for Pilgrimage. The Case Study of the Župna Cerkev Cemetery in Kranj (Slovenia). – V/In: Mária Vargha, M., I. Štefan (ur./eds.), *Power in Numbers. State Formation and Christianization on the Eastern Edge of Europe*. Turnhout, Brepols, 155–175.

Sagadin, M. (1988-1987), Kranj - križišče Iskra: (nekropola iz časa preseljevanja ljudstev in staroslovanskega obdobja) = Kranj - Iskra crossroads (Let. 24)

Slabe, M. 1975, Dravlje, grobišče iz časov preseljevanja ljudstev (Vol. 16). Narodni muzej.

Sokol, V. 2006, Hrvatska srednjovjekovna arheološka baština od Jadrana do Save. Golden Marketing-Tehnička Knjiga.

Stadler, P. 2005, Quantitative Studien zur Archäologie der Awaren I, Mitteilungen der Prähistorischen Kommission 60, Wien.

Šašel, J. in A. Valič 1975, Bled. V: Arheološka najdišča Slovenije, Ljubljana, 162–164.

Štular, B. 2008, Srednjeveška in novoveška lončenina iz Blejskega jezera. Neznano Blejsko jezero: podvodna kulturna dediščina in rezultati arheoloških raziskav. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije = Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia; p. 73–105.

Štular, B. 2009, Mali grad: visokosrednjeveški grad v Kamniku = Mali grad: High Medieval Castle in Kamnik. Opera Instituti Archaeologici Sloveniae, 15. Ljubljana: Inštitut za arheologijo ZRC SAZU; Založba ZRC.

Štular, B. 2020, Blejski otok v srednjem veku. – V: Štular, B. (ur.), *Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih*.

Štular, B. 2020a, Metoda stratigrafske analize in analize nestoječih stavbnih ostankov. – V: Štular, B. (ur.), *Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih* (str. 93–114). Ljubljana: Založba ZRC. (Opera Instituti archaeologici Sloveniae 42)

Štular, B. 2020b, Stratigrafija najdišča. – V: Štular, B. (ur.), *Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih* (str. 115–128). Ljubljana: Založba ZRC. (Opera Instituti archaeologici Sloveniae 42)

Štular, B. 2020c, Kronologija. – V: Štular, B. (ur.), *Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih* (str. 171–182). Ljubljana: Založba ZRC. (Opera Instituti archaeologici Sloveniae 42)

Štular, B. 2022, Grave Orientation in the Middle Ages. A Case Study from Bled Island. E-Monographiae Instituti Archaeologici Sloveniae 14. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, Inštitut za arheologijo. ISBN 978-961-05-0633-1.

Šribar, V. 1971, *Blejski otok – oris zgodovine*. Bled.

Tomičić, Ž. 2002, Keramika iz (ponekih) ranosrednjovjekovnih grobalja kontinentalnog dijela Hrvatske. – V: M. Guštin (ed.) *Zgodnji Slovani. Zgodnjesrednjeveška lončenina na obrobju vzhodnih Alp*, Ljubljana. 129–141.

Turk, P. in M. Turk 2019, *Najstarejše zgodbe s stičišča svetov*. Ljubljana.

Udovč, K., 2018, Gorjanci, zakladnica arheoloških najdišč. -V:Slovani, naša dediščina Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije = Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia. 77–90.

Vitri, S., Degrassi, D., Gherdevich, D., Gonizzi, S., Ventura, P., Cavalli, F., Scotti, F. M. (2011, September). La necropoli di Romans d'Isonzo. Considerazioni alla luce delle nuove acquisizioni e degli studi recenti. In *Necropoli longobarde in Italia. Indirizzi della ricerca e nuovi dati*. 279-303.

Valič, A. 1964, Staroslovansko grobišče na Blejskem gradu. Izkopavanja 1960. – V: *Situla* 7.

Valič, A. 1969, Staroslovansko grobišče 'Na sedlu' pod Blejskim gradom. Zaščitno izkopavanje leta 1968. V: *Arheološki vestnik* 20, 218–238.

Varga, K. 2024, Noži iz poznoantičnih in zgodnjesrednjeveških kontekstov na območju današnje Slovenije : tipokronološke, statistične in naravoslovne analize : magistrsko delo. Ljubljana. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=163890&lang=slv>, RUL. [COBISS.SI-ID 216750339]

Žorž, A. 2009, Zgodnjesrednjeveški obredni prostor na najdišču Spodnje Škovce Early Medieval Sacral Area at the Site of Spodnje Škovce. *Studia mythologica Slavica*, 12, 31– 54.

ZBIVA: <https://zbiva4.zrc-sazu.si/najdisce/grobisce/10004165?search=10004165&page=1> (Več o Zbivi kot orodju za zgodnjesrednjeveško arheologijo v članku: Štular, B., The Zbiva Web Application: a tool for Early Medieval archaeology of the Eastern Alps. – V: J. Richards, F. Niccolucci, *The Ariadne Impact*, Budimpešta, 2019.)

11 TABLE

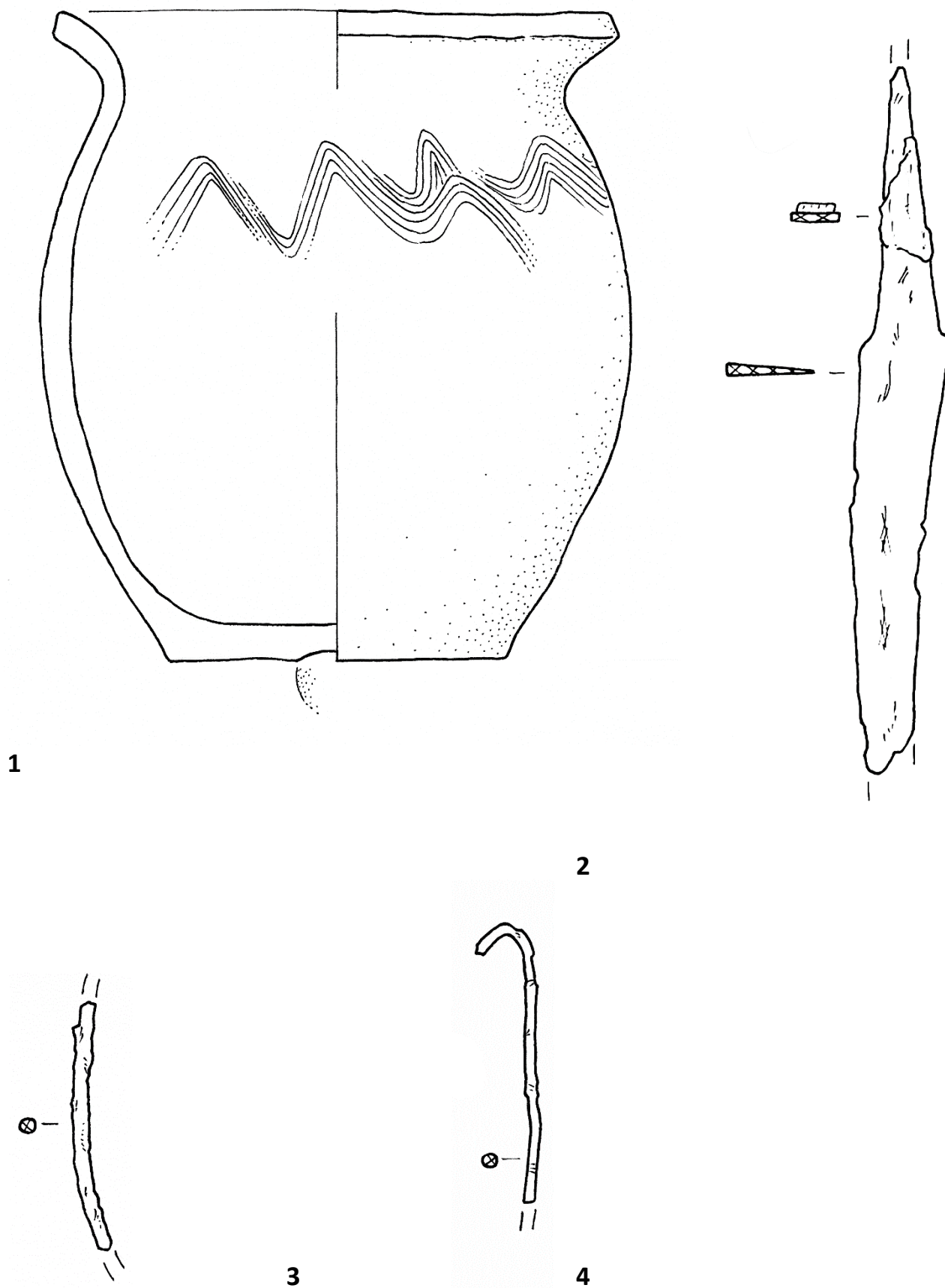
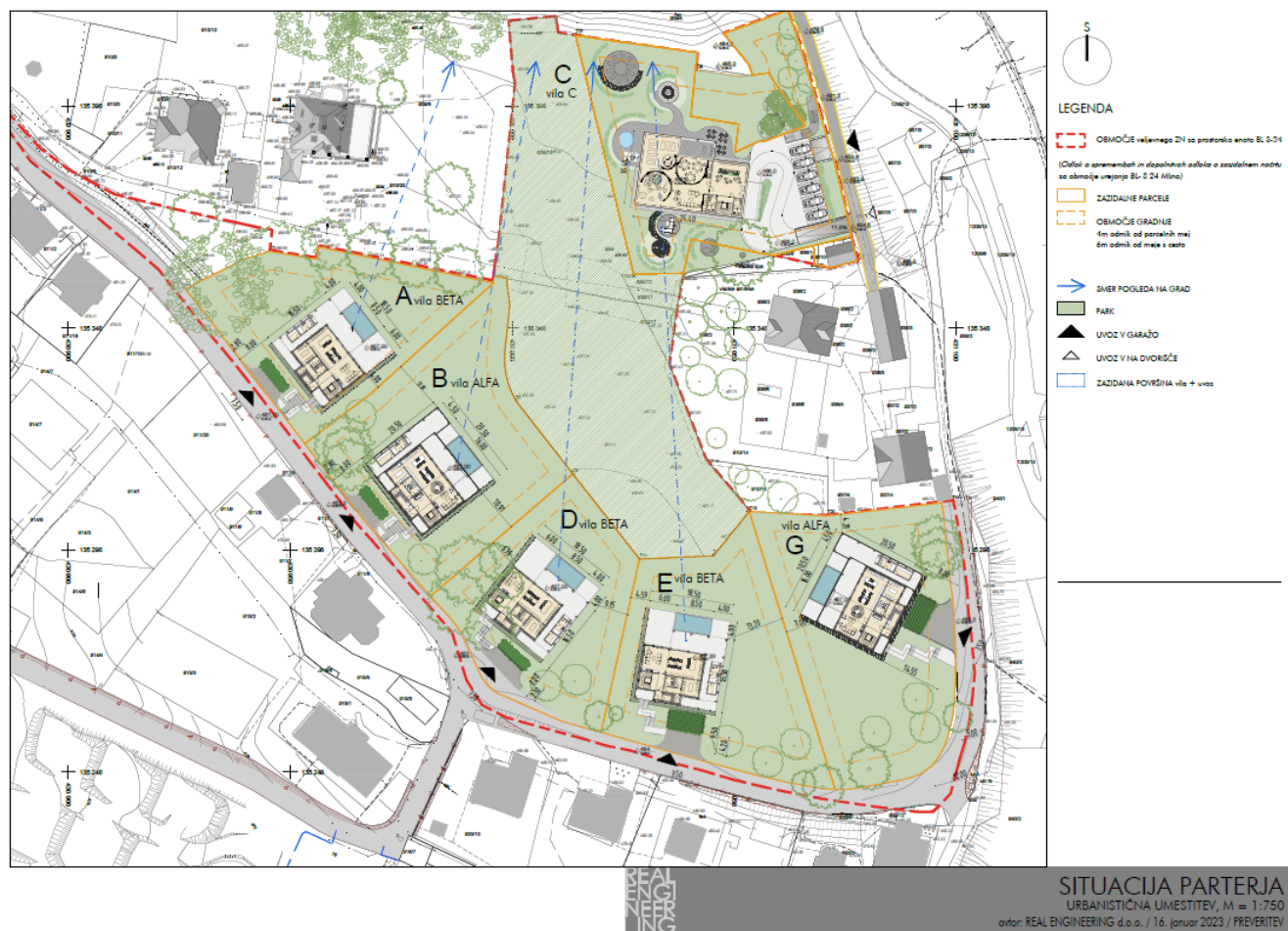
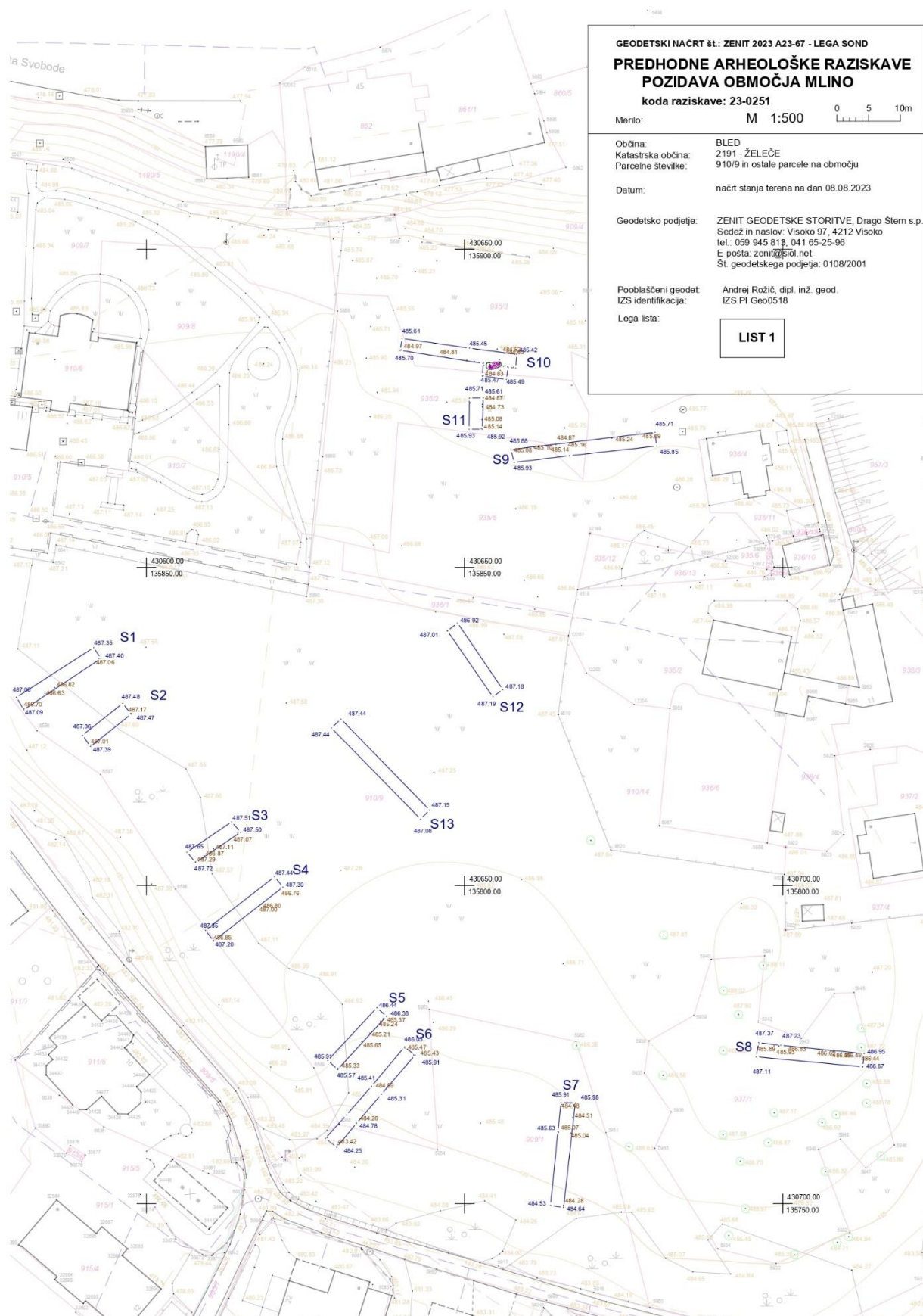

Tabla 1: Mlino. Grob 1/2023. 1: keramika, 2,3,4: železo

12. PRILOGE

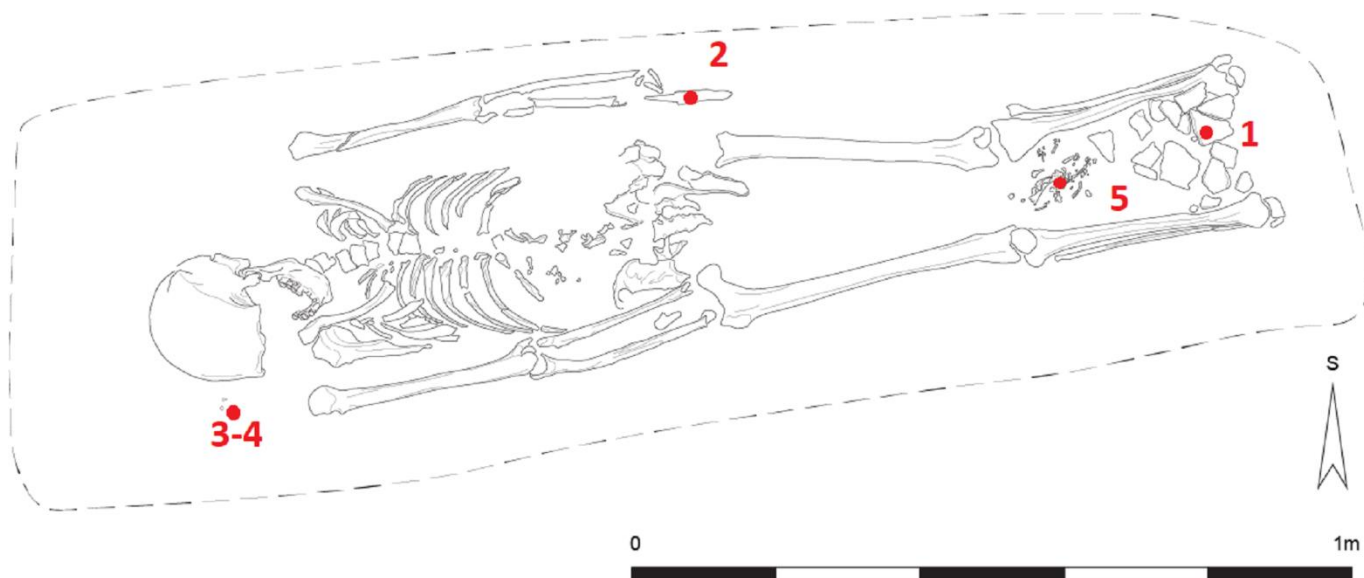
Priloga 1: Situacija parterja (vir: Real Engineering)

Priloga 2: Mlino – pregledni načrt območja raziskave: načrt sond 1–13 (izdelava Andrej Rožič, arhiv ArheoAlpe)

Priloga 3.2: Mlino – grob 1/23

Priloga 3.3: Mlino - grob 1/2023 z lego pridatkov označeni kot v katalogu (Nataša Grum)

Priloga 4: Mlino – profili testnih sond 1–13

Priloga 4.1: Mlino – profil testne sonde 1; pogled proti vzhodu

Priloga 4.2: Mlino – profil testne sonde 2; pogled proti vzhodu

Priloga 4.3: Mlino – profil testne sonde 3; pogled proti vzhodu

Priloga 4.4: Mlino – profil testne sonde 4; pogled proti vzhodu

Priloga 4.5: Mlino – profil testne sonde 5; pogled proti vzhodu

Priloga 4.6: Mlino – profil testne sonde 6; pogled proti zahodu

Priloga 4.7: Mlino – profil testne sonde 7; pogled proti vzhodu

Priloga 4.8: Mlino – profil testne sonde 8; pogled proti jugozahodu

Priloga 4.9: Mlino – profil testne sonde 9; pogled proti jugu

Priloga 4.10: Mlino – profil testne sonde 10; pogled proti jugu

Priloga 4.11: Mlino – profil testne sonde 11; pogled proti zahodu

Priloga 4.12: Mlino – profil testne sonde 12; pogled proti severu

Priloga 4.13: Mlino – profil testne sonde 13; pogled proti jugu

13. KONSERVATORSKI ZAPISNIK

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Služba za kulturno dediščino
Območna enota Kranj

Številka dokumenta: 35101-0162/2023-18
Datum dokumenta: 06. 09. 2023

ZAPISNIK KONSERVATORSKEGA NADZORA NAD TERENSKIMI DELI RAZISKAVE

Osnovni podatki o raziskavi

Ime projekta: Pozidava območja Mlino

Številka soglasja za raziskavo: 62240-263/2023-3340-3

Koda raziskave: 23-0251

EID – enotna identifikacija dediščine in ime: 1-00024, Bled - Blejski grad; 1-00906, Bled - Vila Epos; 1-05287, Bled - Blejski otok; 1-13232, Bled - Ambient Bleda; 1-13268, Bled - Vaško jedro Mlino

Naselje: BLED

Občina: BLED

Katastrske reference: 910/21, 935/19, 935/20, k. o. 2191 ŽELEČE

Raziskovalni postopek: Arheološki testni izkop

Datum začetka terenskih del: 21. 7. 2023

Datum konca terenskih del: 9. 8. 2023

Izvajalec raziskave: ArheoAlpe, Grajska ulica 33, 4264 BOHINJSKA BISTRICA

Vodja raziskave: Marija Ogrin, univ. dipl. arheol.

Namestnik vodje raziskave: Ines Klokočovnik, univ. dipl. arheol.

Nadzornik raziskave: konservatorska svetovalka mag. Judita Lux, univ. dipl. arheol.

Svetovalec nadzornika raziskave:

1. Konservatorski nadzor nad terenskimi deli raziskave (mnenje nadzornika raziskave o ustreznosti terenskega dela raziskave skladno s kulturnovarstvenim soglasjem za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline)

Datum nadzora na terenu: 3. 8. 2023, 7. 8. 2023, 8. 8. 2023

- Ustreznost lokacije posega: **Da**
- Prisotnost vodje raziskave oziroma njegovega namestnika: **Da**
- Ustreznost sestave in številčne zastopanosti raziskovalne skupine: **Da**
- Ustreznost raziskovalnega postopka: **Da**

2. Konservatorski nadzor nad strokovnostjo izvedbe raziskave (mnenje nadzornika raziskave o strokovnosti izvedbe raziskave in ustreznosti terenske dokumentacije)

- Ustreznost uporabljenih metod in tehnik raziskovanja in dokumentiranja: **Da**
- Celovitost in usklajenost dokumentacije z veljavnimi standardi: **Da**
- Ustreznost dokumentacije prostorskih izmer: **Da**
- Ustreznost dokumentacije stratigrafskih, strukturnih, zbiralnih oz. drugih enot: **Da**
- Ustreznost pisne dokumentacije: **Da**
- Ustreznost slikovne dokumentacije: **Da**
- Ustreznost dokumentacije o zbirkah vzorcev: **Da**

Tomšičeva ulica 7, SI-4000 Kranj, telefon: +386 (0)4 280 73 11, telefaks: +386 (0)4 280 73 29
e-pošta: tajnistvo.kr@zvkd.si, www.zvkd.si
Registracija: 1/32177/00, SKD/šifra podrazreda: 91.030, matična številka: 1423215
ID za DDV: SI 45991413, TRR: 01100-6030381005

- Ustreznost urejenosti, označenosti in hrambe najdb in vzorcev z manj zahtevnim varovalnim režimom: **Da**
- Ustreznost ravnanja in primarne zaščite klimatsko in varnostno občutljivih najdb in vzorcev: **Da**

3. Mnenje nadzornika raziskave o poročanju

- Morebitne pripombe k oddanemu prvemu poročilu (s prilogami) v pregled: **Da**
Obrazložitev: Preveriti slovnico, citate, ogroženost lokacije - DA. Natančnejši popravki poslani avtorici poročila.
- Ali je potrebno oddati še kakšno (neobvezno) priložo: **Ne**
- Ali bo potrebno izdelati Končno strokovno poročilo o raziskavi? **Da**
(V PRIMERU, DA JE POTREBNO IZDELATI KONČNO POROČILO O RAZISKAVI, JE POTRJEJEN ZAPISNIK KOMISIJE ZA POTERENSKO OBDELAVO ARHIVA NAJDIŠČA OBVEZNA PRILOGA IN SESTAVNI DEL PRVEGA STROKOVNEGA POROČILA)

4. Drugo (vsebinska in izvedbena problematika raziskave, opozorila in navodila, spremembe raziskovalnih metod, ukrepi varstva):

(izpolni s prostim besedilom)

Nadzornik raziskave:
konservatorska svetovalka mag. Judita Lux, univ. dipl. arheol.
(podpis)

JUDITA LUX

Digitalno podpisal JUDITA LUX
Datum: 2023.09.06 08:54:59 +02'00'

Številka dokumenta: 35101-0162/2023

Datum dokumenta: 22. 9. 2023

ZAPISNIK KONSERVATORSKEGA NADZORA NAD TERENSKIMI DELI RAZISKAVE

Osnovni podatki o raziskavi

Ime projekta: Pozidava območja Mlino

Številka soglasja za raziskavo: 62240-263/2023-3340-3

Koda raziskave: 23-0251

EID – enotna identifikacija dediščine in ime: 1-00024, Bled - Blejski grad; 1-00906, Bled - Vila Epos; 1-05287, Bled - Blejski otok; 1-13232, Bled - Ambient Bleda; 1-13268, Bled - Vaško jedro Mlino

Naselje: BLED

Občina: BLED

Katastrske reference: 910/21, 935/19, 935/20, k. o. 2191 ŽELEČE

Raziskovalni postopek: Arheološki testni izkop

Datum začetka terenskih del: 21. 7. 2023

Datum konca terenskih del: 9. 8. 2023

Izvajalec raziskave: ArheoAlpe, Grajska ulica 33, 4264 BOHINJSKA BISTRICA

Vodja raziskave: Marija Ogrin, univ. dipl. arheol.

Namestnik vodje raziskave: Ines Klokočovnik, univ. dipl. arheol.

Nadzornik raziskave: konservatorka Mateja Ravnik, univ. dipl. arheol.

Svetovalec nadzornika raziskave:

1. Konservatorski nadzor nad terenskimi deli raziskave (mnenje nadzornika raziskave o ustreznosti terenskega dela raziskave skladno s kulturnovarstvenim soglasjem za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline)

Datum nadzora na terenu: /; raziskava je bila opravljena v terminu, ko Mateja Ravnik, zaradi zamud v kadrovskih zadevah, še ni bila na OE Kranj in konservatorskega nadzora ni mogla opraviti.

- Ustreznost lokacije posega: **Da**
- Prisotnost vodje raziskave oziroma njegovega namestnika: **Da**
- Ustreznost sestave in številčne zastopanosti raziskovalne skupine: **Da**
- Ustreznost raziskovalnega postopka: **Da**

2. Konservatorski nadzor nad strokovnostjo izvedbe raziskave (mnenje nadzornika raziskave o strokovnosti izvedbe raziskave in ustreznosti terenske dokumentacije)

- Ustreznost uporabljenih metod in tehnik raziskovanja in dokumentiranja: **Da**
- Celovitost in usklajenost dokumentacije z veljavnimi standardi: **Da**
- Ustreznost dokumentacije prostorskih izmer: **Da**
- Ustreznost dokumentacije stratigrafskih, strukturnih, zbiralnih oz. drugih enot: **Da**
- Ustreznost pisne dokumentacije: **Da**
- Ustreznost slikovne dokumentacije: **Da**
- Ustreznost dokumentacije o zbirkah vzorcev: **Da**
- Ustreznost urejenosti, označenosti in hrambe najdb in vzorcev z manj zahtevnim varovalnim režimom: **Da**
- Ustreznost ravnanja in primarne zaščite klimatsko in varnostno občutljivih najdb in vzorcev: **Da**

3. Mnenje nadzornika raziskave o poročanju

- Morebitne pripombe k oddanemu prvemu poročilu (s prilogami) v pregled: **Ne**

Obrazložitev:

- Ali je potrebno oddati še kakšno (neobvezno) prilogo: **Ne**
- Ali bo potrebno izdelati Končno strokovno poročilo o raziskavi? **Ne**

(V PRIMERU, DA JE POTREBNO IZDELATI KONČNO POROČILO O RAZISKAVI, JE POTRJEN ZAPISNIK KOMISIJE ZA POTERENSKO OBDELAVO ARHIVA NAJDIŠČA OBVEZNA PRILOGA IN SESTAVNI DEL PRVEGA STROKOVNEGA POROČILA)

4. Drugo (vsebinska in izvedbena problematika raziskave, opozorila in navodila, spremembe raziskovalnih metod, ukrepi varstva):

(izpolni s prostim besedilom)

Nadzornik raziskave:

konservatorica Mateja Ravnik, univ. dipl. arheol.

(podpis)

MATEJA Digitalno podpisal
MATEJA RAVNIK
RAVNIK Datum: 2023.09.22
13:58:56 +02'00'

14 ZAPISNIK KOMISIJE ZA POTERENSKO OBDELAVO ARHIVA NAJDIŠČA

ZAPISNIK KOMISIJE ZA POTERENSKO OBDELAVO ARHIVA NAJDIŠČA

Številka dokumenta:

Datum dokumenta: 20.9.2023

Lokacija: Bohinjska Bistrica

PRISOTNI

Člani komisije:

Nadzornik raziskave: mag. Judita Lux univ. dipl. arheologinja

Vodja raziskave: Marija Ogrin univ. dipl. arheologinja

Zunanji strokovnjak: dr. Veronika Pflaum univ. dipl. arheologinja

Drugi

Izvajalec raziskave (odgovorna oseba): Marija Ogrin

1. Osnovni podatki o raziskavi

- Ime projekta: Pozidava območja Mlino
- Številka soglasja za raziskavo: 62240-263/2023-3340-3
- Koda raziskave: 23 - 0251
- EID – enotna identifikacija dediščine in ime:
 - EID 1-00024, Bled – Blejski grad
 - EID 1-00906, Bled – Vila Epos
 - EID 1-05287, Bled – Blejski otok
 - EID 1-13232, Bled – Ambient Bleda
 - EID 1-13268, Bled – Vaško jedro Mlino
- Naselje: Mlino
- Občina: Bled
- Raziskovalni postopek: Arheološki testni izkop
- Datum začetka in konca terenskih del: 21.7. 2023–9. 8. 2023
- Mestočasne hrambe arhiva najdišča: Triglavska ulica 33, 4264 Bohinjska Bistrica

2. Zahtevnost raziskave in kompleksnost arhiva najdišča glede na:

- trajanje terenskih del: 4
- število kontekstov (stratigrafskih, strukturnih oz. zbiralnih ali drugih opazovanih enot): 21
- količino zbirk najdb in vzorcev: 3 vzorci, pesek; 5 posebnih najdb
- ocenjeno količino premičnih najdb z zahtevnim varovalnim režimom oz. potrebnih čimprejšnje konservacije: 1
- ocenjeno količino potrebnih specialističnih analiz za pripravo končnega poročila.

Ocenjena stopnja zahtevnosti: osnovna, srednja, visoka

3. Ocena obsega del poterske obdelave za pripravo končnega strokovnega poročila

I. Računalniška obdelava dokumentacije prostorskih izmer, vizualno-grafične in pisne dokumentacije

I. Računalniška obdelava dokumentacije prostorskih izmer, vizualno-grafične in pisne dokumentacije

Delo/postopek	Količina/čas	Opombe
obdelava dokumentacije prostorskih izmer	1	
izdelava vektorskih načrtov	1 grob	
vektorizacija (načrti, fotografije, fotoskice ...)	2	
skeniranje (načrti, fotografije, fotoskice ...)		
skeniranje pisne dokumentacije (obrazci, terenski dnevniki ...)		
drugo (navesti in utemeljiti)		

III. Konservacija/restavriranje najdb

Delo/postopek	Količina/čas	Opombe
kovina		
železo – zahtevno	1	
železo – manj zahtevno	4	
bron – zahtevno		
bron – manj zahtevno		
svinec/kositer/srebro/ ...		
neznano		
keramika	Fragmentiran lonček	RESTAVRIRANJE Z
keramika – zahtevno	1	REKONSTRUKCIJE
keramika – manj zahtevno	10 novoveški kosi	FOTOGRAFIS
steklo	4 novoveški kosi	FOTOGRAFIS
kamen		
gradbeni material		
organski materiali		
jantar		
kost/roževina		
les – zahtevno		
les – manj zahtevno		
koža/usnje		
tekstil/tkanina		
neznano		
drugo (navesti in utemeljiti)		

IV. Analize

	osteologija		
	antropološka analiza – žgane/fragm. kosti		
	antropološka analiza – cele kosti	PODROBNEŠT	
	arheozoološka analiza	KOSTI PTICA + VZORCI	
	paleobotanika		
	arheobotanična analiza		
	palinološka analiza	2	
	analiza fitolitov	1	
	analiza lesnih ostankov in oglja		
	geologija		
	sedimentološka analiza		
	petrografska analiza		
	petrografska analiza		
	kemična analiza gline		
	analiza malte		
	geokemična/mineralološka analiza		
	datiranje		
	radiokarbonska analiza – 14C		
	dendrokronološka analiza		
	termoluminiscenčna analiza –TL		
	drugo		
	analiza kamnitega orodja		
	analiza sledov uporabe		
	določitev tehnoloških skupin keramike	MAKROSKOPSKA	
	numizmatična analiza		
	druge analize (navesti in utemeljiti)		

V. Poročilo

	Delo/postopek	Količina/čas	opombe
	Interpretacija (izdelava strokovne študije)	0,5 AP	
	Izdelava kataloga	1 TABELA	
	Recenzija	1 KM	

4. Opombe

Podpisi članov komisije:

J. Podoba, ZVKDS
 V. Plann, GORENJSKI MUZEJ
 M. J. , ARHEOALPE

15 RECENZIJA

Recenzija končnega poročila

Naslov poročila: PREDHODNE ARHEOLOŠKE RAZISKAVE – ARHEOLOŠKI TESTNI IZKOP ZA POZIDAVO OBMOČJA MLINO, KONČNO POROČILO

Avtor(ji) poročila: Marija Ogrin, univ. dipl. arheologinja, Jernej Rihter, univ. dipl. arheolog.

OCENA POROČILA

Kakšna je jezikovna raven besedila?
VISOKA

Ali so poglavja jasno in logično razčlenjena?
DA

Ali so jasno predstavljena raziskovalna spoznanja?
DA

Ali je poglavje o interpretaciji najdišča dovolj izpovedno?
DA

Ali avtor upošteva ustrezno domačo literaturo in vire?
DA

Ali avtor upošteva ustrezno tujo literaturo in vire?
DA

Ustreznost seznama citiranih del v članku:
DA

Ustreznost in dokumentiranost ilustrativnega gradiva:
DA

SKLEP

Poročilo je primerno za objavo:
BREZ POPRAVKOV

Najprimernejša rubrika za delo je:
ZNANSTVENA MONOGRAFIJA

Opisna strokovna ocena - recenzentova opažanja in utemeljitve:

Poročilo o raziskavi temeljito predstavi potek izkopavanj in rezultate, dobljene na terenu. Dodana vrednost je natančna arheološka slika južne obale Blejskega jezera in ovrednotenje manjših zgodnjemedievalnih najdišč na tem prostoru. Analize (arheološka, antropološka in arheozoološka) so zelo izčrpne. Po obsegu in globini še posebej izstopa arheološka analiza, ki umesti grob v širši srednjeevropski prostor. Na podlagi tega dela, lahko uvrstimo poročilo v rubriko »znanstvena monografija«.

Datum:
26. 5. 2026

Recenzent:
doktorica arheologije, Jana Horvat, univ. dipl. arheol.
(podpis)

JANA
HORVAT

Digitalno podpisal
JANA HORVAT
Datum: 2026.05.26
08:32:07 +02'00'